

BIG DEAL

Izgubljeni u stagnaciji

Građanski nadzor primene Sporazuma između Kosova i Srbije

BigDeal!

“Koja je poenta potpisivanja sporazuma u oblasti telekomunikacija u septembru 2013. godine, kada danas u aprilu 2015. novinar kao ja ne može da dostavi informacije svojim novinama ako je u Srbiji, jer većina kosovskih telefonskih operatera nema roming u Srbiji.

U dvadeset prvom veku u Evropi, dve evropske zemlje ne mogu da pričaju jedna s drugom preko mobilnog telefona? Mislilo sam da će nam ovaj dijalog pomoći u komunikaciji ali osećam kao da je učinio upravo suprotno.”

—LAVDIM HAMIDI, NOVINAR KOSOVSKOG DNEVNOG LISTA ZERI

“Nisam sigurna da li je postupak priznavanja diploma bilo nešto ozbiljno, ili je namera bila samo da se pažnja skrene sa ovog problema”.

—BESA ISMAJILI

“Imamo mnogo više problema od kada je dijalog počeo. Kosovske institucije kažu da će od maja biti nemoguće uvoziti lekove od proizvođača u Srbiji koji se ne registruju na Kosovu. Ako to ne rešimo, nastaće potpuni kolaps”.

—MILAN IVANOVIĆ, DIREKTOR, KLINIČKI CENTAR SEVERNE MITROVICE

BIG DEAL

Izgubljeni u stagnaciji

Četiri godine od početka pregovora, Kosovo i Srbija ostvaruju napredak u pogledu pojedinih ključnih sporazuma, dok su ostali zaglavljani u praznom hodu.

April 2015
IZVEŠTAJ #2

BigDeal!

“Od 2010. godine, pokušavam da mi se diploma Visoke zdravstvene škole u Beogradu prizna na Kosovu. Bez nje, nemam pravo da radim u državnim klinikama, što mi je nanelo profesionalnu i ličnu štetu. Ja sam samo žrtva političkih igara između Kosova i Srbije”.

—EDIS JONUZI, FIZIOTERAPEUT, PRIZREN

“Kada bi se energetske sporazum sproveo u delo, građani Kosova bi mogli da koriste električnu energiju koja se proizvodi u hidroelektrani Gazivode na Severu i koriste dalekovode u Srbiji kako bi sproveli električnu energiju na Kosovu – u oba slučaja bi električna energija bila jeftinija za prosečnog građanina Kosova.”

—DREN DOLI, GRUPA ZA PRAVNE I POLITIČKE STUDIJE

Predgovor

Prošlo je četiri godine od kada su Kosovo i Srbija počeli osetljiv proces tehničkih pregovora i dve godine od potpisivanja istorijskog dogovora o „normalizaciji” odnosa. Međutim, situacija na terenu u pogledu odnosa Kosova i Srbije, naročito u četiri opštine na severu Kosova, je delako od normalne. Iako ima razloga za nadu, postoje i razlozi za duboku frustraciju.

Pre šest meseci, BIG DEAL je objavio prvi izveštaj, naslovljen „Civilizovana monotonija?”. Naslov aludira na kratku priču britanskog humoriste Sakija, koji je bio novinar tokom Balkanskih ratova početkom devetnaestog veka. Pisao je o burnim, krvavim ratovima na Balkanu i o zapadnim diplomatama koji su krojili događaje na bolje ili gore.

Saki, čije pravo ime je bilo H.H. Munro, bio je mišljenja da u dogledno vreme više neće biti spornih teritorija na tlu jugoistočne Evrope i da će ovaj mali kutak na Balkanu konačno biti banalan kao i svaki drugi u Evropi... ukratko „civilizovana monotonija”.

Sto godina posle Sakijeve priče, Kosovo i Srbija, primorani od strane Evropske unije, počeli su normalizaciju odnosa, imajući na umu ovaj cilj.

Ovih dana, ako postoji monotonija, ona je u činjenici da se od promena obećanih sporazumom ostvarilo malo.

„Gde postoji politička dobra volja, postoji kreativno rešenje. Srbija je uradila stvari koje su u suprotnosti sa njenim Ustavom, a sada se Priština žali da Srbi krše njen Zakon o Lokalnoj samoupravi?”

—OPŠTINSKI ZVANIČNIK, SEVER KOSOVA

Zahvalnost

BIRN Kosovo i Internews Kosovo uspostavili su partnerstvo sa Centrom za istraživanje, transparentnost i odgovornost – CRTA iz Beograda kako bi pratili primenu sporazuma između ove dve zemlje, kojima Evropska unija posreduje od 2011. godine.

Ovaj izveštaj je deo našeg šireg projekta BIG DEAL: Građanski nadzor primene sporazuma između Kosova i Srbije. Izrada ovog izveštaja omogućena je zahvaljujući podršci britanskog Ministarstva spoljinih poslova i Fondacije braće Rokfeler.

Istraživanje za izveštaj sprovedli su Vukosava Crnjanski, Raša Nedeljkov i Vesna Radojević iz CRTA-e, i Jeta Džara, Faik Ispahiju i Pauljina Nuši iz BIRN-a Kosovo i Internews Kosovo, kao i Una Hajdari i Zana Cimili. Napisala ga je Valeri Hopkins, a redigovala Nejt Tabak.

Ovo je drugi u serijalu „izveštaja o napretku” koji se bavi primenom sporazuma između Kosova i Srbije. Istraživanje se oslanja na intervju sa više od 100 sagovornika, uključujući najviše predstavnike vlada i obične građane na čije živote sporazumi direktno utiču. Među sagovornicima su zvaničnici kosovske i srpske vlade, predstavnici Evropske unije, kao i primarni i sekundarni izvori.

CRTA je stekla ugled i kredibilitet u srpskoj javnosti kao budan posmatrač rada vlade i zagovornik transparentnog i odgovornog donošenja odluka. CRTA nastoji da pružanjem informacija osnaži građane i mobilise javnost da reaguje kada zvaničnici i institucije ne poštuju svoje obaveze koje se tiču transparentnosti. Promovišući odgovornost kao osnovnu vrednost demokratskog društva, CRTA utiče na zvaničnike da unaprede odgovornost prema građanima i da rad Skupštine Srbije i drugih institucija učine dostupnijim za javnost, a lokalne budžete transparentnijim.

BIRN Kosovo i Internews Kosovo sarađuju u stvaranju najgledanijih i nagrađivanih debata na televiziji kao i istraživačkih programa na Kosovu. U septembru 2012. godine, Internews Kosovo i BIRN Kosovo pokrenuli su novu televizijsku platformu „Tema”. Prva epizoda okupila je aktere iz obe zemlje u debati bez presedana da raspravljaju o zabrinutosti građana o životnom standardu i napretku, kao i značaju i značenju sporazuma koji su do tada postignuti. Na glavnim televizijskim kanalima na Kosovu i u Srbiji emitovano je deset debata o različitim temama, od slobode kretanja do saradnje u oblasti kulture.

Sadržaj

Predgovor	5
Zahvalnost	6
Sadržaj	7
Kratak pregled izveštaja	8
Uvod	14
Sporazumi	18
Sloboda kretanja i trgovina	23
Carina i slobodna trgovina	25
Promene koje utiču na kosovske Srbe, posebno u opštinama na severu	29
Paralelne strukture	31
Zajednica opština	31
Bezbednost	34
Civilna zaštita	35
Pravosuđe	36
Dokumenta: diplome, matične knjige, katastar	38
Kosovo i svet	42
Telekomunikacije	44
Energetika	46
Zaključak	48

Kratak pregled izveštaja

Početak 2015. godine se dogodio nekoliko stvari koje su samo par meseci ranije zvučale nezamislivo: srpski ministar inostranih poslova Ivica Dačić je posetio Prištinu i popio kafu sa svojim kosovskim kolegom Hašimom Tačijem.¹

Premijer Kosova Isa Mustafa je u martu izjavio da sa svojim srpskim kolegom Aleksandrom Vučićem ima direktnu telefonsku liniju za komunikaciju.²

Ova izjava je pohvaljena u Briselu.

"Sama činjenica da postoji kontakt, bez posredovanja Brisela, je ogroman rezultat", izjavila je visoka predstavnica Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost (HRVP), Federika Mogerini. "Naročito u poređenju sa situacijom od pre nekoliko godina."

"Moj lični cilj bi bio da posredovanje Brisela više ne bude uopšte potrebno", dodaje ona.

Prošle su već četiri godine otkad Brisel posreduje u dijalogu između Kosova i Srbije. Najpre su pregovori bili u obliku tehničkog dijaloga za vreme Mogerinijeve prethodnice, baronese Ketrin Ešton. Dve godine kasnije je počeo dijalog na nivou premijera, da bi 19. aprila 2013. godine Kosovo i Srbija uz posredovanje EU potpisale prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa.

Tačno dve godine kasnije, veliki deo predviđenog napretka se nije ostvario, a budućnost bez snažnog prisustva EU predstavlja daleki san.

Većina obećanja iz sporazuma od 19. aprila 2013. godine i dalje nisu ispunjena, a nove teme nisu pokrenute. Tokom šest meseci od objavljivanja prvog izveštaja BIG DEAL malo napretka je ostvareno u sprovođenju sporazuma, a lanac događaja koji su kulminirali masovnim protestima i smenom političara kosovskih Srba pokazuju koliko je napredak slab.

Posle šest meseci pat pozicije, Kosovo je obrazovalo vladu, u decembru 2014. godine, ali je koalicija koju čine dve glavne stranke kosovskih Albanaca, Demokratski savez Kosova (LDK) i Demokratska partija Kosova (PDK), i stranka kosovskih Srba, Srpska Lista, skoro od samog početka bila napeta. Nakon smene lidera Aleksandra Jablanovića, koji je bio ministar za povratak i zajednice u Vladi Kosova, Srpska lista se povukla iz Vlade početkom februara 2015. godine. Partijski lideri su tražili konsultacije sa Beogradom³, i ostali su pri svom čvrstom stavu da ne učestvuju u javnom životu Kosova dok im se ne ispuni nekoliko zahteva. Jedan od glavnih zahteva je bio formiranje Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština u vreme predviđeno koalicionim dogovorom, odnosno u roku od pet meseci, koji ističe 12. maja.⁴

Nova visoka predstavnica Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Federika Mogerini preuzela je dužnost u novembru 2014. godine. S obzirom na

sukob u Ukrajini i krizu u Grčkoj, koji su među prioritetima zajedničke spoljne i bezbednosne politike, visoka predstavnica Mogerini sve do februara 2015. godine nije pozvala predsednike vlada na dijalog na visokom nivou, niti je posećila Kosovo i Srbiju sve do kraja marta 2015. godine.

Međutim, oba događaja su donela pomak: 10. februara, posle sati pregovora, strane su potpisale sporazum o uspostavljanju objedinjenog pravosudnog sistema za celu teritoriju Kosova, posle 16 godina. Sporazum je razjasnio obaveze obe strane preuzete takozvanim „Briselskim sporazumom” o uspostavljanju objedinjenog pravosudnog sistema i definisao mapu puta za ostvarenje tog cilja. U martu su oglašeni konkursi za posao u budućim sudovima, i prijave pristižu.

Tokom martovske posete Kosovu, Mogerini je rekla da su strane postigle dogovor o raspuštanju Civilne zaštite, koju Priština već godinama smatra bezbednosnom pretnjom, a Srbi na severu Kosova vitalnim servisom građana, koji im istovremeno obezbeđuje i radna mesta. Vlada Srbije bi trebalo da utiče na raspuštanje ovih jedinica bez odlagajna i ohrabri njihove članove da pređu na relevantne pozicije u kosovskim institucijama.

Od 16 sporazuma, samo četiri su sprovedena u potpunosti. Carinski pečati, razmena registara građana, opštinski izbori na severu Kosova, i obrazovanje odbora za primenu. Situacija je ista i kao pre šest meseci.

Još ne postoji nacrt statuta za Asocijaciju/Zajednicu većinski srpskih opština, koji će biti ključan za punu integraciju Srba u institucije Kosova. Kosovski Srbi se i dalje ostanjaju na zdravstveni i obrazovani sistem u Srbiji, u koje imaju veće poverenje i kojima bi i dalje trebalo da imaju pristup. Hiljade Srba se i dalje ostanja na Srbiju i po pitanju zapošljavanja. Vremenom, odredbe bi trebalo da utiču na njihovo zapošljavanje u kosovskom sistemu, što bi olakšalo integraciju i zaustavilo zabrinutost u vezi sa tim od čega će u budućnosti živeti.⁵

Statut Asocijacije/Zajednice bi trebalo da predstavlja održivu budućnost za Srbe na Kosovu. Postojeći pravni okvir Kosova obezbeđuje prostor za različita prava i samoupravu, ali ga ne treba posmatrati kao instrument za dobijanje više moći. Ne treba ga posmatrati kao način za umanjivanje integracije, ili kao zamenu za veze sa Prištinom.

Ostale teme, kao što su telekomunikacije i energetika, uveliko kasne za predviđenim rokom primene. Iako zvaničnici obe vlade i Evropske unije⁶ izjavljuju da je primena ovih sporazuma na pomolu, to i dalje nije rezultiralo nikakvim promenama za građane. Na primer, iako je sporazum o telekomunikacijama potpisan u septembru 2013. godine, strane se još nisu usaglasile oko zajedničkog plana implementacije.⁷ Kada je reč o energetskom sporazumu, iako

1 "Ne Mogu o Miru Da Govore Oni Koji Ne Znaju Sta Je Rat," Ivica Dacic, Nedeljnik, 2. april 2015.

2 "Kosovo PM Says He Has Hotline to Belgrade," Una Hajdari, BalkanInsight, 26. mart 2015. <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-pm-we-have-established-a-direct-line-to-belgrade>

3 Ostaje li Srpska lista u Vladi? Saveti stižu i iz Beograda," N1, 2. februar 2015.

<http://rs.n1info.com/a32747/Vesti/Srpska-lista-odlucuje-o-ostanku-u-Vladi-Kosova.html>

4 "Uslov Srpske liste za povratak jeste poštovanje sporazuma," N1, 3 April 2015. <http://rs.n1info.com/a48706/Vesti/Uslov-Srpske-liste-za-povratak-jeste-postovanje-sporazuma.html>

html

5 Trebalo bi napomenuti da broj ljudi zaposlenih u srpskim institucijama prevazilazi broj zaposlenih u kosovskim institucijama proporcionalno broju stanovnika. To znači da će "integracija" srpskih radnika u kosovske institucije rezultirati preplavljenosti institucija brojem zaposlenih. Zbog toga bi, paralelno sa procesom integracije, trebalo da se vodi preporučena revizija broja zaposlenih u srpskim institucijama.

6 Intervju sa zvaničnicima kosovske i srpske vlade, kao i predstavnicima ambasada zemalja članica Evropske unije tokom perioda obuhvaćenog izveštajem.

7 Intervju sa direktorom ARKEP-a, Ekremom Hodžom, april 2015.

je implementacioni plan potpisan,⁸ naša analiza pokazuje da 7 od 10 tačaka dogovorenih u planu nisu ispunjene u vremenskom roku na koji su pristale obe delegacije.

Teme za koje se činilo da su završene, poput integracije Srba zaposlenih u Ministarstvu spoljnih poslova (MUP) u Kosovsku policiju, su ponovo isplivale na površinu, zbog protesta neintegrisanog administrativnog osoblja u vreme objavljivanja ovog izveštaja, zato što nisu donete odredbe za integrisanje zaposlenih iz MUP-a južno od reke Ibar, kao i za administrativno osoblje na Severu, ostavljajući tako 800 ljudi bez mogućnosti zaposlenja.⁹

Kosovo ostaje pri stavu da će se Asocijacija uspostaviti tek pošto se primene sporazumi o pravosuđu i Civilnoj zaštiti, i nakon uklanjanja barikada na mostu preko reke Ibar, i raspuštanja svih takozvanih "paralelnih" institucija Srbije.

Pitanje transparentnosti je i dalje zabrinjavajuće. Skupština Kosova nije raspravljala o sporazumu o pravosuđu, a u skupštinu je stigao tek mesec dana pošto je postignut. U Srbiji, poslanici nisu čak ni dobili kopije sporazuma.

ostoji malo objektivnih merila za praćenje progressa u implementaciji sporazuma. Ambasadorica Nemačke na Kosovu Angelika Vits je nedavno predložila da se izradi dokument o primeni koji bi bio sličan godišnjem izveštaju o napretku Evropske komisije za zemlje kandidate.¹⁰

Ipak, ima razloga za optimizam: vest da predsednici vlada, Isa Mustafa i Aleksandar Vučić, sada razgovaraju telefonom ohrabruje. Samit lidera zapadnog Balkana u Prištini krajem marta je pokazao pozitivnu saradnju. Takođe je dobro što su iz oba događaja u kojima je učesvovala Mogerini proistekli sporazumi, iako mnogi izvori upoznati sa procesom dijaloga kažu da su ti sporazumi bili u određenoj meri dogovoreni i pre odlaska baronese Ketrin Ešton.

Mogućnost objedinjavanja pravosudnog sistema na Kosovu posle 16 godina je veoma dobra, iako kosovski hibridni sistem, sa snažnim prisustvom Misije vladavine prava EU (EULEX) i specijalnog veća koje uskoro treba da se formira kako bi ispitalo navode Saveta Evrope iz 2010. godine, odaje utisak sklepanog, improvizovanog i neintegrisanog sistema. Nadalje, sporazum o pravosuđu zasnovan je na etničkoj diskriminaciji: poslovi su predviđeni samo za Albance i Srbe, a ne za manjine kao što su Bošnjaci, Romi i ostali.

BIG DEAL ne odobrava neminovno svaki sporazum postignut između Srbije i Kosova. Međutim, normalizacija mora da se nadgleda i mora se o njoj izveštavati redovno kako bi se obezbedila transparentnost i odgovornost u procesu dijaloga, kako kosovskih i srpskih institucija, tako i Evropske unije kao posrednika i garanta primene.

⁸http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/141111_Road_Map_for_implementation_of_action_Plan_Energy_ZrE_KEDS_KOSTT.pdf

⁹ "Neintegrisani radnici MUP-a iz Kosovske Mitrovice: Na zahteve nismo dobili odgovor, sutra konferencija za štampu ispred naših zatvorenih kancelarija," KosSev, 2 March 2015. http://kossev.info/strana/arhiva/neintegrisani_radnici_mup_a_iz_kosovske_mitrovice__na_zahteve_nismo_dobili_odgovor_sutra_konferencija_zamedije/4013

¹⁰ Izjava 21. januara 2015.

Preporuke

Za Kosovo, Srbiju i međunarodnu zajednicu, naročito Evropsku uniju:

- Informacije i transparentnost su od izuzetne važnosti za javnost. Odluka da se saopštavanje informacija u vezi sa sporazumom o 'normalizaciji' iz aprila 2013. godine prepusti vladama Kosova i Srbije imala je negativne posledice od samog početka. Predstavnici vlada Kosova i Srbije često govore o sporazumima na populistički način, a ne kao državnici, što značajno nanosi štetu celom procesu i dovodi do potrebe za usvajanjem nove strategije komunikacije. Obe strane imaju svoju interpretaciju i tumačenja sporazuma, zbog čega je javnost dovedena u zabludu da poveruje da je svaka strana pobednik u odnosu na drugu. To se posebno odnosi na slučaj Asocijacije/Zajednice većinskih srpskih opština, priznavanjem diploma i automobilskim tablicama. Dezinformacija i dvosmislenost o tome o čemu se odlučuje stvara ili proširuje jaz između zajednica i povećava nepoverenje među ljudima i institucijama na obe strane. EU, kao i obe vlade, bi trebalo da razmotre uspostavljanje informacionog portala u vezi sa dijalogom.
- Pronaći hitno rešenje za problem uzajamnog priznavanja diploma koje će omogućiti svim građanima da imaju jednak pristup novim radnim mestima. Kosovske institucije moraju rešiti pitanje kvalitetnog obrazovanja za Srbe, a Beograd mora osigurati političku volju da bi omogućio kosovskim Srbima da u potpunosti budu integrisani u kosovski obrazovni sistem.
- Podsticati transparentnost u postupku uspostavljanja Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština i obezbediti učešće lokalnih zajednica u istom. Neodložno objaviti nacrt statuta radi održavanja širokih konsultacija. Statut bi trebalo da se usvoji tek nakon širih konsultacija sa pripradnicima civilnog društva.
- Ne dozvoliti da pregovori o statutu Asocijacije/Zajednice odlažu integraciju kosovskih Srba u sve nivoe institucija Vlade Kosova. Izraditi i objaviti plan aktivnosti sa rokovima za primenu.
- Obrazovati telo koje bi činili akteri civilnog društva, a koje bi se uključilo u postupak primene i pojasnilo sporazume javnosti.
- Suočavanje sa prošlošću bi trebalo da bude deo dijaloga tako što bi se obe strane obavezale da otkriju svoje arhive i podrže REKOM, kao i formiranjem nezavisne ekspertske grupe na Kosovu koja bi revidirala istorijske udžbenike.

Za Vlade Kosova i Srbije

- Kao što je nedavno predloženo studijom o integraciji Srba u kosovski sistem, odgovarajuće agencije obe vlade treba da sprovedu sveobuhvatnu "proveru na terenu broja zaposlenih u institucijama koje finansira

Srbija i u većinski srpskim opštinama na Kosovu”.¹¹Ovi podaci treba da posluže kao osnov za buduće zapošljavanje u kosovskom sistemu i za postepeno slanje viška radne snage u prevremenu penziju.

- Obe vlade treba da učine sve što je u njihovoj moći da nateraju osiguravajuće kuće da ukinu visoke cene osiguranja za vozila koja putuju sa Kosova u Srbiju i obrnuto.¹²
- Srbija bi trebalo da ohrabri kosovske Srbe da se zapošljavaju u kosovskim institucijama, naročito izvan ministarstava gde obično rade (Ministarstvo za povratak i zajednicu, Ministarstvo za lokalnu samoupravu), i da učestvuju u radu različitih agencija.

Za Kosovo:

- Vladu Kosova treba ohrabriti da izradi i primeni novu strategiju komunikacije prema opštinama na severu. To će osigurati bolje razumevanje mehanizama za uključivanje svih građana Kosova.
- Učiniti sve što je potrebno da bi se utvrdilo koliko Srba živi na Kosovu i gde, i dobijene podatke koristiti za planiranje budžeta, projekata i aktivnosti.
- Ponovo uspostaviti Kancelariju za pitanja zajednica pri kabinetu predsednika vlade. Kancelarija treba da sprovede detaljan popis poslova koje obavljaju Srbi i nesrpske manjine u kosovskim institucijama.
- Ponuditi časove albanskog i srpskog jezika svim zaposlenim u vladi i ustanoviti podsticaje za učenje nematernjeg jezika.
- Skupština treba da usvoji Zakon o uspostavljanju Kosovske agencije za upoređivanje i verifikaciju imovine.
- Kosovska tela za sprovođenje zakona treba da traže uspostavljanje zvaničnih odnosa sa Interpolom i Europolom i podnesu kompletnu i detaljnu prijavu za članstvo u Interpolu, a od Saveta ministara EU da traže da se Kosovo uvrsti na spisak trećih zemalja i izbriše sa spiska organizacija sa kojima Europol ostvaruje saradnju na osnovu strateških i operativnih sporazuma u cilju međunarodne policijske saradnje i bezbednosti Evrope, kao i da Kosovo dobije položaj ravnopravan ostalim kandidatima i potencijalnim zemljama kandidatima.

¹¹ Grupa za istraživanje politika na Balkanu, „Integracija Srba na Kosovu poste Briselskog sporazuma”. Mart 2015.

¹² Istraživanje za potebe ovog izveštaja je pokazalo da vlade Kosova i Srbije mogu da utiču na osiguravajuće kompanije koje tvrde da su „nezavisne“ u određivanju cena polisa osiguranja. Dunav Osiguranje, jedna od najvećih osiguravajućih kuća u Srbiji, je u državnom vlasništvu i smatra se da je vode politički moćnici. Prema Fiskalnom savetu Vlade Srbije, firma posluje u gubicima poslednjih godina (http://www.fiskalnisavet.rs/doc/eng/analysis_of_state-owned_enterprises-fiscal_aspect.pdf) a te gubitke, kao i 3000 zaposlenih, pokriva, između ostalog, ovim visokim cenama osiguranja koje naplaćuju na granici. Što se tiče Kosova, Gani Tači, brat bivšeg premijera Kosova, je zamenik predsednika Osiguravajućeg društva Kosova koje nadgleda i reguliše sve osiguravajuće kompanije. Rahim Pacoli, brat kosovskog političara Bedžeta Pacolija, koji vodi privatnu osiguravajuću kuću, postavljen je na čelo tehničke delegacije Kosova u pregovorima sa Srbijom u vezi sa zelenim kartonom i iznosom osiguranja (videti: <http://www.kryeministri-ks.net/?page=2,9,4280>). Ovakve vrste veza političke elite i osiguravajućih društava je oštro kritikovano zbog toga što ljudi kojima je u interesu da cene osiguranja budu visoke ne bi smeli da sede u pregovaračkom timu o „slobodnoj“ slobodi kretanja.

Za Srbiju:

- Objavljivati redovne izveštaje o nivou sprovođenja sporazuma.
- Celishodno uskladiti zakone sa sporazumom od 19. aprila i tehničkim sporazumima. Skupština Srbije bi trebalo da ratifikuje Briselski sporazum.
- Organizovati skupštinsku raspravu o „Anketnom odboru”¹³ i učiniti transparentnim svako finansiranje na Kosovu.
- Ohrabriti građanima orijentisanu i lokalno vođenu političku kulturu u srpskoj zajednici na Kosovu. Podsticati čelnike kosovskih Srba da ne učestvuju samo u institucijama koje se bave pitanjima zajednica ili manjina, nego i u onima koje se bave pitanjima bitnim za sve građane.
- Postepeno ukidati privremena veća, i pritom obezbediti izvor prihoda za osobe zaposlene u njima. Ohrabriti one koji su ostali zaposleni u srpskim institucijama da se prebace u kosovske, i to tako što bi se osiguralo da primaju penziju iz Srbije, uključujući i godine rada u kosovskom sistemu.
- Zatvoriti paralelni sudski sistem i paralelne bezbednosne organizacije, uključujući i jedinice civilne zaštite.
- Za međunarodnu zajednicu, posebno Evropsku uniju:
- EU treba da razmotri uspostavljanje sopstvenog portala koji bi pružao informacije o dijalogu, što bi trebalo da učine i obe vlade.
- EU treba da razmotri objavljivanje redovnog “izveštaja o napretku” u sprovođenju sporazuma i odredi rokove za njihovu primenu, pritom koristeći te rokove da izvrši pritisak na obe strane da ne odlažu beskonačno proces normalizacije.
- EU treba da odobri veću transparentnost u vezi sa pregovaračima oba tima, i zatraži veću inkluzivnost sastava tih timova.
- EU treba da nastavi da podržava i podstiče dalji ekonomski razvoj, kao i da ispuni obećanja vezana za finansiranje.
- U svetlu mogućeg okončanja misije EULEX u junu 2016. godine, i statusa Kosova kao potencijalne zemlje kandidata za članstvo u EU, Savet Evropske unije treba da predloži Kosovo za zemlju kandidata za članstvo u Europolu.
- U nekoliko navrata, pomoć aktera iz zemalja koje nisu članice EU je bila ključna u prevazilaženju prepreka. Ti akteri treba da ostanu angažovani, ili u pojedinim slučajevima da se ponovo angažuju u postupak primene sporazuma.

¹³ Anketni Odbor je uspostavljen da utvrdi iznos i načine trošenja sredstava iz budžeta Vlade Srbije na Kosovu. Ustanovljeno je da se troškovi kreću i do 860.000 evra po danu, ali veći deo ovog iznosa može da se pravda. Izveštaj je dostupan više od godinu dana, ali skupština tek treba o njemu da raspravlja.

Uvod

Odnosi Kosova i Srbije su bili neprijateljski u godinama posle rata 1998-1999. godine, a dodatno su pogoršani proglašenjem nezavisnosti Kosova 2008. godine. Sastanci na visokom nivou nisu održavani do 2011. godine, kada su se pregovarači obe strane, po nalogu Evropske unije, sastali da usaglase pojedine politički nepopularne sporazume koji su obećavali da će zauvek poboljšati živote u oba entiteta.

Četiri godine od početka dijaloga između Kosova i Srbije, obe strane su sada na pragu stvaranja uslova za istinsku integraciju Srba u kosovsko društvo. U nadi za dovođenjem četiri severne opštine po prvi put pod kontrolu Kosova, Beograd i Priština su, prema savetu međunarodne zajednice, stvorile novu političku elitu, više vezanu za Beograd nego Prištinu. Priština tako na mnogo načina zavisi od Beograda kada je reč o podsticanju njihovog učešća u vladi. Opasnost da će manjina koju čine kosovoiski Srbi biti instrumentalizovana za dobitak u korist Prištine i Beograda, ali ne nužno njihove lokalne zajednice, ostaje izvesna.

Primena sporazuma postignutih od 2011. godine je neujednačena, a u poslednjih godinu dana i usporena, jer se posle izbora u Srbiji, u Evropskom parlamentu i na Kosovu, primopredaja dužnosti odužila.

Tokom šestomesečne političke pat pozicije na Kosovu, tehnički timovi su radili, ali nijedan politički sporazum na visokom nivou nije postignut.

U decembru 2014. godine, Kosovo je formiralo vladu, koju su činile dve najpopularnije stranke, LDK i PDK, kao i Srpska lista, stranka koja je na Kosovu obrazovana pre izbora u novembru 2013. godine, prvih na kojima su učestvovala četiri većinski srpske opštine na severa Kosova. Stranka je dobila finansijsku i političku podršku Beograda. Već u januaru, koalicija je dospela u krizu, što je bila opomena da je održiv dijalog i temeljno i snažno angažovanje EU preko potrebno.

Kontroverzna izjava predsednika Srpske liste Aleksandra Jablanovića, koji je članove organizacije žrtava rata na Kosovu nazvao „divljacima” jer su blokirali grupu srpskih pravoslavnih vernika kod Đakovice, izazvala je brojne proteste, uključujući dva u Prištini, na kojima se okupilo desetine hiljada demonstranata.¹⁴ Jedan od glavnih povoda bio je gnev prema ministru Jablanoviću, koji je postao metonimija za ono što se doživljalo kao povećana umešanost Beograda u politiku Kosova, kao neposredan rezultat dijaloga pod pokroviteljstvom EU. Tenzije su dodatno narasle posle Jablanovićevog neuspelog izvinjenja, tokom kojeg je rekao da „nije znao” da li su srpske bezbednosne snage počinile ratne zločine na Kosovu.

Istovremeno, predsednik Vlade Mustafa je objavio da će rudnik Trepča, koji je za mnoge Kosovare simbol ekonomske budućnosti zemlje, biti privatizovan zbog roka Agencije za privatizaciju Kosova koji uskoro ističe. Beograd se uspro-

tivio, rekavši da nikada nije konsultovan, a kabinet Mustafe je pronašao način da postupak odloži za 36 meseci.

Vođe kosovskih Srba, žaleći se da ih Priština ne obaveštava o ključnim odlukama, uključujući smenu Jablanovića i nacionalizaciju Trepče, stali su uz Beograd.¹⁵

Frustracije je podgrejao utisak da se Mustafa povlači pred pritiskom Beograda, i činjenica da je dve nedelje odbijao zahtev demonstranata da smeni Jablanovića.

U isto vreme, građani Kosova su masovno napuštali zemlju, prolazeći kroz Srbiju ka Mađarskoj, u nadi da će dobiti azil u zapadnoj Evropi. Posle protesta, broj tražilaca azila je dostigao vrhunac, što je bio veliki udarac za naciju. Bila je to propuštena prilika za saradnju policija Srbije i Kosova, koju su srpski mediji zloupotrebili da prikažu Kosovo u negativnom svetlu. Međutim, BIRN je pronašao dokaze da su albanske i srpske kriminalne grupe saradivale u stvaranju uslova za šverc ljudi, uspevši da prebace približno 70,000 ljudi sa Kosova, preko Srbije, u Mađarsku i zapadnu Evropu, u svega tri do četiri meseca.¹⁶

Ministar za dijasporu Kosova Valon Murati dodatno je podgrejao tenzije komentarom da je egzodus rezultat “povlašćenog položaja manjina”.¹⁷

Skoro svi Srbi koji kao članovi Srpske liste učestvuju u radu Vlade Kosova su se povukli iz skupštine i ministarstava u kojima su radili, javno tražeći savet od Beograda da li da ostanu u vladi ili ne, što je prouzrokovalo ogorčenost Prištine.

U međuvremenu, Srbija nastavlja da plaća više od 5.100 ljudi koji rade na Kosovu u telima nazvanim privremena veća. Većina srpskih struktura i dalje postoji, naročito na severu Kosova. Mnogi od onih izabranih na kosovskim izborima u novembru 2013. godine sada su na položajima u kosovskom sistemu i u sistemu Srbije. Od oktobra do decembra 2014. godine, Vlada Srbije je imenovala dodatno osoblje u medicinskom centru u Peći i Dragašu, Narodnom pozorištu u Prištini sa privremenim sedištem u Gračanici, i u mnogim opštinskim strukturama.

Bolnice i škole i dalje finansira Srbija, jer ne postoje odgovarajuće institucije Kosova u četiri opštine na severu. Većina Srba koji žive tamo žele da ove institucije opstanu jer imaju više poverenja u njih nego u kosovske institucije. Uopšteno gledano, ove institucije imaju više zaposlenih nego iste kosovske institucije, zbog čega će njihovo uvrštavanje u već napet budžet Kosova biti skupo.

Prvi meseci 2015. godine obeleženi su frustracijom sa svih strana. Tokom većine ovog perioda, samo dva srpska poslanika su bila prisutna u skupštini, Nenad Rašić i Slobodan Petrović. Ostali članovi Srpske liste su posle smene

¹⁵ Intervju sa zapadnim diplomatom u Beogradu, mart 2015.

¹⁶ Za više informacija, videti „Migranti sa Kosova menjaju bedu za neizvesnost”, Balkan Insight, 17. februar 2015. <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovar-migrants-trade-misery-for-uncertainty>

¹⁷ Za više informacija, videti „Kontroverzna izjava ministra Muratija i reakcija koja je usledila”, ECMI Kosovo, 5. mart 2015. <http://www.ecmikosovo.org/?p=6169>

¹⁴ Videti “Talas besa je gurnuo demonstrante do ivice”, Balkan Insight, 30. januar 2015. <http://www.balkaninsight.com/en/article/wave-of-fury-pushes-kosovo-to-the-edge>

ministra Jablanovića 3. februara 2015. godine bojkotovali rad skupštine.

Računi srpskih opština na severu Kosova su blokirani jer su odbili da obrazovanje i zdravstvo uvrste u predloge svojih opštinskih budžeta, što je preduslov za namenu sredstava po budžetskim smernicama Vlade Kosova. Ovo je bila tema brojnih rundi pregovora u kojima su učestvovali Evropska unija kao i Ambasada Sjedinjenih Država, koja je, kako je zapadni diplomata rekao „zagadila već ustajalu vodu”.¹⁸

Ove opštine očekuju da će buduća Asocijacija/Zajednica većinski srpskih opština nadgledati oblasti obrazovanja i zdravstva i da za njih nisu potrebne stavke u opštinskom budžetu, mada ministar Edita Tahiri, glavni pregovarač Kosova, insistira da se „imati uvid” veoma razlikuje od „nadgledati” i da Asocijacija neće imati izvršna ovlašćenja.¹⁹ Četiri opštine su tražile ukupno skoro 60 miliona evra više nego što je kosovskim budžetom predviđeno za izdvajanje, podsećajući na obećanja koje je Tahiri dala u vezi sa fondovima za infrastrukturu.

Najave u februaru o potpisivanju sporazuma o pravosuđu i poseti regionu visoke predstavnice EU Mogerini bi mogle da daju vetar u leđa dijalogu.

Sporazum o raspuštanju Civilne zaštite postignut tokom posete Mogerini takođe je ohrabrujući. Kosovo će nešto više od polovine trenutno zaposlenih primiti u svoje agencije za upravljanje vanrednim situacijama. To će ublažiti strah Srba od gubitka posla i strah kosovskih Albanaca od organizovanih ljudi u uniformama sa oružjem.

Međutim, dvogodišnjica sporazuma od 19. aprila takođe znači da je prošlo dve godine bez da je postignut ijedan stvaran novi sporazum. Strane su postigle prateće sporazume shodno klauzulama „Briselskog sporazuma”, ali nisu počele nove pregovore. Pojedini zvaničnici su bojažljivo počeli da pitaju da li su novi sporazumi zaista na vidiku. S obzirom na nivo angažovanosti EU pre posete regionu visoke predstavnice EU Mogerini, nije bilo moguće postići nove sporazume, rekao je zvaničnik, koji je želeo da ostane anonimn, napominjući da je utisak da dijalog između Kosova i Srbije više nije među prioritetima Evropske unije.

Dodatno, druge teme koje već dugo čekaju na rešenje, a za koje strane kažu da su blizu sporazuma, ostaju nerešene. Već mesecima predstavnici Vlada Kosova i Srbije izjavljuju da je sporazum o uzajamnom priznavanju osiguranja na pomolu. Meseci prolaze, a rešenja i dalje nema, dok Kosovari i Srbi i dalje plaćaju ogromne cene osiguranja ili uopšte ne putuju upravo zbog toga.

Takođe, Vlada Kosova je obećala da će pitanje međunarodnog pozivnog broja biti rešeno do 1. januara 2015. godine. Međutim, Kosovo i dalje nema pozivni broj, a ljudi koji koriste pozivni broj Monaka +377 nemaju roving u Srbiji.

Određeni napredak je ostvaren po pitanju kopiranja katastarskih dokumenata-

ta, ali je krhk, jer srpski zvaničnici prete da ga mogu poništiti, što će zavisi od nadležnosti agencije koju će Vlada Kosova obrazovati za verifikaciju kopija koje će Srbija slati na Kosovo preko posebnog predstavnika EU.

¹⁸ Intervju, april 2015., Priština.

¹⁹ Intervju, Edita Tahiri, Priština, april 2015.

Sporazumi

Kada su beogradski pregovarač Borko Stefanović, tadašnji politički direktor u Ministarstvu spoljnih poslova Srbije, i zamenik premijera Kosova Edita Tahiri, počeli sastanak u martu 2011. godine, bio je to prvi put da su Srbija i Kosovo stupili u pregovore od proglašenja nezavisnosti Kosova 2008. godine. Vesti o sastancima su redovno bili na naslovnim stranama štampe i bili su široko nepopularni u domaćoj javnosti. Prvi sporazumi su potpisani u julu iste godine. Istog meseca, nasilje je buknuo duž granice/administrativne linije pošto je kosovska policija pokušala da preuzme kontrolu nad prelazima i postavi kosovske carinike da kontroliše prolaz robe. Mirovnjaci NATO-a su morali da intervišu da bi se situacija stabilizovala. Kosovski policajac Enver Zimberi je ubijen tokom pokušaju preuzimanja kontrole na graničnom/administrativnom prelazu na severu. Još šest policajaca je povređeno.

Tokom tehničke runde takozvanog 'dijaloga', delegacije Kosova i Srbije su dogovorile sledeće, sažeto i predstavljeno hronološkim redosledom²⁰:

Sloboda kretanja²¹

2. jula 2011. godine, strane su se dogovorile da stanovnici obe strane mogu slobodno da putuju „unutar ili kroz teritoriju druge strane”. Ovo će biti omogućeno sistemom ličnih isprava za „prelaz preko granice/administrativne linije” stanovnika druge strane, koji će koristiti ulazne/izlazne isprave. Strane su postigle dogovor da omoguće stanovnicima druge strane da slobodno putuju unutar ili kroz teritoriju druge strane. Takođe su dogovorile prelazno rešenje za kupovinu privremenog osiguranja, i obećale da će raditi na aranžmanu uzajamnog priznavanju osiguranja za vozila.

Registri građana²²

takođe 2. jula 2011. godine, strane su se dogovorile da će trojna komisija, koju će činiti matičari obe strane i kojom će predsedavati misija EU za vladavinu prava, EULEX, utvrditi propuste u registrima građana pre 1999. godine. Srbija je pristala da napravi kopije originalnih registara, koji će, pošto ih EULEX overi, biti vraćeni Kosovu.

određeni
napredak

određeni
napredak

završeno

bez
napretka

delimično
završeno

završeno

Katastarske knjige²³

2. septembra 2011. godine, strane su se dogovorile da obezbede kompletnu arhivu katastarskih knjiga za Kosovo po postupku sličnom onom koji je određen sporazumom o registrima građana. Trojni timovi, kojima predsedava EU, treba da skeniraju i overe dokumenta pre 1999. godine. Upoređivanje svakog dokumenta vršiće agencija na Kosovu, a slučajevi neslaganja rešavaće se mehanizmom presude, žalbenim postupkom pred Vrhovnim sudom Kosova.

Carinski pečati²⁴

2. septembra 2011. godine, strane su se dogovorile da prihvate carinski pečat Kosova i obećale da će obezbediti slobodan protok robe u skladu sa Sporazumom o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi, CEFTA.²⁵

Uzajamno priznavanje diploma²⁶

21. novembra 2011. godine, strane su postigle dogovor da traže od Asocijacije evropskih univerziteta da overe univerzitetske diplome za potrebe druge strane, a u svrhu daljeg obrazovanja ili zaposlenja u javnom sektoru. EU je rekla da će učiniti sve kako bi primena počela do januara 2012. godine

IBM²⁷ (Integrirano upravljanje graničnim /administrativnim prelazima)

U kontekstu EU, IBM je skraćenica za „integrirano upravljanje graničnim prelazima”, i ključan je uslov za članstvo. Kako Srbija ne priznaje nezavisnost Kosova, njoj je prihvatljiv termin „integrirano upravljanje administrativnim prelazima”.²⁸ U pregovorima, u upotrebi je samo skraćenica „IBM”, koja je statusno neutralna. Strane su 2. decembra 2011. godine postigle dogovor da primene koncept EU za IBM, i da postepeno postavljaju zajedničke granične/administrativne punktove „čim to bude moguće u praksi”. Dogovoreno je da prisustvo službenika bude uravnoteženo i da se ne ističu bilo kakva državna obeležja. Dogovoreno je i da će predstavnici EULEX-a biti prisutni na šest graničnih/administrativnih prelaza.

određeni
napredak

²⁰ Zvanični jezik svakog sporazuma je engleski. Ceo tekst sporazuma dostupan je na kosovskoj Internet stranici: <http://www.kryeministri-ks.net/?page=2,191> i na sajtu Vlade Srbije: <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=82315>.

²¹ http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_freedom.pdf

²² http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_civil_books.pdf

²³ http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_cadastral_records.pdf

²⁴ Kompletan tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_customs.pdf

²⁵ Srbija je 2006. godine, prihvatila Kosovo kao nezavisnu carinsku oblast, u okviru CEFTA.

²⁶ Kompletan tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_university_diplomas.pdf

²⁷ Kompletan tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_ibm.pdf

²⁸ Dok Kosovo liniju sa Srbijom zove „granica”, Srbija je naziva „administrativnom linijom”.

Regionalno predstavljanje i saradnja²⁹

24. februara 2012. godine, strane su se dogovorile da privremeno, naziv Kosovo sa zvezdicom može da se pojavljuje u regionalnim telima, sa fusnotom u kojoj se navodi Rezoluciju 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i mišljenje Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova. Dogovoreno je i da će u svakom novom sporazumu pored imena Kosovo stajati zvezdica.

određeni
napredak

Telekomunikacije³⁰

8. septembra 2013. godine, strane su postigle dogovor da će do januara 2015. godine EU i Međunarodna unija za telekomunikacije dodeliti Kosovu sopstveni trocifreni pozivni broj i ukinuti tri koje Kosovo koristi (Srbije i Slovenije za fiksnu telefoniju, i Slovenije i Monaka za mobilnu telefoniju). Takođe je dogovoreno i usaglašavanje Globalnog sistema za mobilnu komunikaciju (GSM) i televizijskih signala, pri čemu su obe strane prihvatile da neće namerno narušavati "granicu/administrativnu liniju" druge strane.

bez
napretka

Energetika³¹

Strane su se dogovorile da će njihovi operateri prenosnih mreža električne energije, KOSTT, sa Kosova, i EMS, iz Srbije, potpisati bilateralni sporazum u roku od tri meseca, kojim će se uspostaviti i regulisati odnosi između dva operatera. Predviđeno je i da oba operatera izdaju dozvole za trgovinu (uvoz, izvoz, tranzit) i dostave ih svojim preduzećima za distribuciju. Dogovoreno je i da se osnuje novo preduzeće po zakonu Kosova koje će pružati usluge snabdevanja većinski srpskim opštinama na severu. Kosovo i Srbija su takođe dogovorili da u ustanove zajednički model za poravnanje uzajamnih potraživanja za korišćenje prenosnih sistema i da će, ukoliko se rešenje ne pronađe u roku od šest meseci, tražiti međunarodnu arbitražu.

delimično
završeno

Za svaki sporazum bio je predviđen plan sprovođenja³², kao i komisija koja bi nadgledala napredak. Baronessa Ketrin Ešton, prethodna visoka predstavnica EU, dovela je predsednike vlada za sto kako bi dogovorili „Prvi sporazumu o načelima koji uređuju normalizaciju odnosa”, koji je potpisan 19. aprila 2013. godine.³³ On sadrži sledeće sporazume:

²⁹ Kompletan tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_representation.pdf

³⁰ http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Arrangements_regarding_Telecommunications_September_8_2013.pdf

³¹ http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Arrangements_regarding_Energy_September_8_2013.pdf

³² Plan primene sporazum od 19. aprila 2013. je dostupan ovde: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/euobs-media/0807580ad8281aefa2a89e38c49689f9.pdf>

³³ Zvanične verzije sporazuma su na engleskom jeziku. Ovaj dokument možete naći na sajtu Vlade Kosova: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/FIRST_AGREEMENT_OF_PRINCIPLES_

Uspostavljanje četiri opštine

Strane su postigle dogovor da će opštinski izbori biti održani u četiri opštine na severu 2013. uz pomoć OEBS-a, i u skladu sa zakonima Kosova i međunarodnim standardima.

završeno

Asocijacija/Zajednica srpskih opština

Strane su se dogovorile da će posle održavanja izbora biti uspostavljena Asocijacija/Zajednica deset većinski srpskih opština na Kosovu, koja će imati „pun uvid u oblasti ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, i prostornog planiranja”, i druge nadležnosti koje joj dodeli centralna vlast. Članstvo je otvoreno za druge opštine pod uslovom saglasnosti svih postojećih članova. Asocijacija će biti ustanovljena i uređena statutom, na istim osnovama postojećeg statuta Asocijacije kosovskih opština. Opštine članice „imaće pravo da sarađuju i udruženo ostvaruju svoja ovlašćenja kroz Asocijaciju/Zajednicu” u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i srodnim zakonom Kosova. Telo će imati ulogu predstavnika pred centralnom vlašću i za te potrebe imaće mesto u Savezodavnom veću za zajednice.

bez
napretka

bez
napretka

Policija i bezbednost

Kosovska policija, KP, biće jedina policija koje će delovati na teritoriji Kosova. Sve policijske snage koje rade na severu Kosova biće integrisane u KP koja će isplaćivati sve plate. Članovima drugih srpskih bezbednosnih struktura biće ponuđeno odgovarajuće mesto u kosovskim strukturama.

Jedan regionalni komandant nadgledaće četiri većinski srpske opštine na severu (Severnu Mitrovicu, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić). Komandant će biti Srbin, koga će izabrati Ministarstvo unutrašnjih poslova Kosova „sa spiska koji će, u ime Zajednice/Asocijacije, sačiniti četiri gradonačelnika”. Sastav regionalne jedinice odražavaće etnički sastav četiri opštine. Zaseban regionalni komandant biće postavljen za Južnu Mitrovicu, Srbicu i Vučitrn, a regionalni komandant jedinice koja pokriva četiri opštine na severu sarađivaće sa ostalim regionalnim komandantima.

delimično
završeno

GOVERNING_THE_NORMALIZATION_OF_RELATIONS,_APRIL_19,_2013_BRUSSELS_en.pdf i na sajtu Vlade Srbije.

Pravosuđe

Strane su se saglasile da će se postojeći pravosudni organi integrisati u kosovski sistem. Apelacioni sud u Prištini obrazovaće veće koje će činiti većinski broj srpskih sudija i koje će biti nadležno za sve većinski srpske opštine na Kosovu.

Ogranak Apelacionog suda, koga će činiti administrativno osoblje i sudije, imaće stalno sedište u Severnoj Mitrovici. Svako veće suda biće sastavljeno od većinskog broja srpskih sudija.

U Briselu 10. februara 2015. godine, strane su utanačile pravosudnu strukturu. Strane su se složile da će predsednik suda biti kosovski Srbin sa severa Kosova. Sud u Severnoj Mitrovici će imati apelacioni ogranak sa pet sudija kosovskih Srba i dvoje sudija kosovskih Albanaca, dok će kosovski Srbin biti imenovan za zamenika predsednika Apelacionog suda u Prištini. Takođe će biti i ogranak za teška krivična dela za ceo region a koji će biti sastavljen od četiri sudije kosovskih Srba i četiri sudije kosovskih Albanaca. Propisan je i određeni broj zaposlenih srpske i albanske nacionalnosti za svaki sud i njegov ogranak.³⁴

određeni
napredak

Druga pitanja

Strane su se takođe dogovorile da intenziviraju razgovore o energetici i telekomunikacijama i završe ih do 15. juna 2013. godine.

delimično
završeno

Strane su postigle dogovor da nijedna neće blokirati, niti podsticati druge da blokiraju napredak druge strane na putu ka Evropskoj uniji.

određeni
napredak

Na kraju, strane su se dogovorile da obrazuju odbor za sprovođenje sporazuma. Glavni pregovarač je na čelu odbora za sprovođenje svoje strane. Oni nadgledaju rad odbora za primenu koji se ponaosob bavi svakim pitanjem.

završeno

Od potpisivanja sporazuma u aprilu 2013. godine, određeni napredak ostvaren je u primeni, ali nijedna nova tema nije pokrenuta. Nastavak normalizacije zahteva početak razgovora o raspuštanju Poreske administracije Srbije na severu. Takođe, normalizacija odnosa odvijaće se paralelno sa privatizacijom preduzeća za koja su zainteresovani i Priština i Beograd. Iako pitanje privatizacije rudnika Trepča kod Mitrovice, hidrocentrale Gazivode, i skijališta Brezovica, nije neminovno vezano za normalizaciju odnosa, obe strane traže da je oni sprovedu smatrajući da će ova preduzeća obezbediti veliki broj radnih mesta u budućnosti, a borba za radna mesta će značajno uticati na normalizaciju odnosa.

³⁴ Ovaj sporazum je procurio, nije zvanično objavljen. Ministarstvo pravde Kosova ga je dostavilo BIG DEAL-u, ali nije objavilo ce tekst sporazuma online.

Sloboda kretanja i trgovina

Sloboda kretanja između Kosova i Srbije je ograničena još od rata. Situacija se značajno poboljšala posle potpisivanja sporazuma 2011. godine, koji je počeo da se primenjuje u praksi u maju 2013. godine, od kada je Kosovarima dozvoljeno da putuju kroz Srbiju uz ličnu ispravu. Na ulazu u Srbiju, Kosovarima se izdaje isprava koju moraju da vrate po povratku na Kosovo, a za kola registrovana na Kosovu u Srbiji potrebno je osiguranje koje se kupuje po prelasku granice/administrativne linije.

U septembru 2014. godine, stanovnicima Kosova je dozvoljeno da putuju sa aerodroma Nikola Tesla u Beogradu, i niškog aerodroma, kao i prolaz kroz Srbiju do graničnih prelaza sa Mađarskom i Hrvatskom, i tranzitnim prelazima ka Bugarskoj i Makedoniji.

Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu, UNMIK, je 1999. godine preuzela izdavanje ličnih i putnih isprava i registracionih tablica³⁵, kao i predstavljanje Kosova u međunarodnoj trgovini. Od proglašenja nezavisnosti Kosova od Srbije 2008. godine, UNMIK više ne obavlja ove dužnosti. Srbija je nastavila da izdaje svoje, a novo nezavisno Kosovo je počelo da izdaje svoja dokumenta. Carinski pečati, koji su nekada nosili oznaku „Carina UNMIK”, dobili su oznaku „Carina Kosova”, zbog čega je Srbija uvela trgovinski embargo Kosovu. Srbija takođe nije priznavala pasoše Kosova, koji su predstavljali obeležje države u povelju. Za ulaz u Srbiju, stanovnicima Kosova bile su potrebne isprave koje je izdao UNMIK, Srbija, ili Jugoslavija. Putovanje ličnim vozilima je takođe bila problematično. Srbija nije priznavala ni vozačke dozvole koje je izdao UNMIK ili Kosovo.

Sporazumom iz jula 2011. godine, sloboda kretanja je postala zakonski moguća. Međutim, za Kosovare i Srbe putovanje je u najboljem slučaju mučno, a svakako nedozvoljeno skupo.

Stanovnici Kosova mogu da putuju u Srbiju uz ličnu ispravu. Po ulasku dobijaju putnu ispravu koja dozvoljava boravak do 90 dana. Ista isprava mora da se pokaže na izlazu iz Srbije.

I dalje nema rešenja za ljude koji nisu ni sa Kosova niti iz Albanije a čije zemlje ne izdaju nacionalne lične karte.³⁶ Ako ne uđu na Kosovo iz Srbije, ne mogu da uđu u Srbiju sa Kosova. Ovi strani državljani moraju da uđu u Srbiju iz druge zemlje, na primer Makedonije ili Crne Gore, ili da dolefe preko treće zemlje, što povećava trajanje putovanja, a često i troškove. BIG DEAL poseduje informacije o slučajevima kada su na putu za Srbiju ljudi iz zemalja koje ne izdaju lične karte a koriste one izdate na Kosovu, odbijeni na granici/administrativnoj liniji, pre intervencije sa visokog nivoa.³⁷

BIG DEAL je obavestjen i o slučajevima kada je ulaz u Srbiju uskraćen deci Kosovara koja nemaju sopstvene pasoše, jer su njihovi rodni listovi, koji su

³⁵ Ove registarske tablice imaju oznaku „KS”.

³⁶ Ove zemlje ne izdaju nacionalne lične karte: Australija, Kanada, Danska, Irska, Indija, Japan, Novi Zeland, Norveška, Ujedinjeno Kraljevstvo, i Sjedinjene Države.

³⁷ Incident u martu 2015. godine na graničnom/administrativnom prelazu Merdare.

neophodni osobama mlađim od 18 godina, bili stariji od šest meseci. Srbija zahteva da se rodni list vadi svakih šest meseci i da slika deteta i rodni list imaju pečat kosovskih vlasti. Za porodice, ovakvi zahtevi za prelazak granice/ administrativne linije predstavljaju mnogo birokratije.

Ustavni sud Srbije je 26. marta 2015. godine proglasio neustavnom Uredbu o graničnim/administrativnim kontrolnim puktovima između Kosova i Srbije koju je Vlada Srbije donela u decembru 2011. godine.³⁸ Sud je dao mišljenje da uredba koju je vlada donela u decembru 2011. godine narušava teritorijalnu celovitost Srbije. Sud je međutim odbio da naredi obustavu aktivnosti preduzetih shodno odredbi.

Istovremeno, Ustavni sud odbio je zahtev da razmotri odluku o prihvatanju izveštaja o političkom i tehničkom dijalogu sa Prištinom, kojim posreduje EU.³⁹

Sud je takođe odbio da da mišljenje o ustavnosti zaključaka Vlade Srbije donetih 22. aprila 2013. godine, kojima je usvojen „Prvi sporazum o načelima kojima se uređuje normalizacija odnosa između Beograda i Prištine”, potpisan 19. aprila 2013. godine.

Osiguranje:

Iako su i Kosovo i Srbija rekli za BIG DEAL da je sporazum skoro postignut, i dalje ne priznaju osiguranje za vozila druge strane, što je standard u većem delu Evrope, gde se primenjuje sistem zelenog kartona. Cene osiguranja su i dalje visoke za obe strane: oni koji ulaze na Kosovo vozilima srpskih registarskih tablica moraju da plate 20 evra za nedelju dana, 40 evra za 15 dana, 80 evra za mesec dana, i više od 600 evra na godišnjem nivou.⁴⁰ S obzirom na prosečnu platu u Srbiji, koja je između 350 i 420 evra, ovi iznosi su prilično visoki. Oni koji dolaze iz drugih zemalja plaćaju 30 evra za 15 dana i 41 evro za mesec dana.

Od oktobra 2013. godine, Vlada Kosova pokriva troškove osiguranja za etničke Albanace iz Preševa, Medveđe i Bujanovca koji putuju na Kosovo. Prema podacima Ministarstva finansija⁴¹, vlada je u tu svrhu potrošila skoro dva miliona evra.

Vozila kosovskih registarskih tablica koja ulaze u Srbiju plaćaju 105 evra za mesečno osiguranje, što je jedina raspoloživa mogućnost. Ovo je pozamašan iznos s obzirom da je prosečna mesečna plata na Kosovu 416 evra.⁴² Kosovari moraju da kupe privremene, takozvane “PROBA” tablice, koje koštaju dodatnih 5 evra za svaki dan boravka. Ovo znači da svako putovanje mora da bude unapred isplanirano kako bi se znao tačan broj boravišnih dana u Srbiji.

Procedura je posebno komplikovana na graničnom/administrativnom prelazu Jarinje na severu, gde se ne prodaje osiguranje za Srbiju. Vozači koja imaju tablice sa oznakom “RKS” ili Republika Kosovo moraju da napuste svoja vozila, odšetaju 1.5 kilometar ili stopiraju, da bi kupili osiguranje, i onda vratili u svoja vozila da pređu granicu/administrativnu liniju.

Savet biroa, organizacija koja upravlja multilateralnim sistemom zelenih kartona, koji se primenjuje u Evropi, posreduje razgovorima između Kosova i Srbije. Izvori bliski razgovorima već mesecima govore da je sporazum skoro spreman. Međutim, čini se da je to slučaj „tako blizu, a tako daleko”.

U intervju koji je dala u jesen 2014. godine, ministar Edita Tahiri je izrazila očekivanje da će niže cene osiguranja početi da se primenjuju do januara 2015. godine.

Tranzit i putovanje avionom:

Strane su se 16. septembra 2014. godine dogovorile da dozvole Kosovarima prolaz kroz Srbiju do novih tranzitnih punktova ka Bugarskoj i Makedoniji, pored već postojećih punktova ka Hrvatskoj i Mađarskoj. Primena ovog sporazuma počela je 16. novembra 2014. godine. Shodno istom sporazumu, od 22. septembra, stanovnici Kosova mogu da koriste međunarodni aerodrom u Beogradu.

Putovanje vozom:

Pitanje putovanja vozom tek treba da se razmatra u Briselu. Od kako je UNMIK prestao da upravlja železničkim sistemom 2008. godine, Srbija je preuzela kontrolu nad više od 50 kilometara pruga na severu Kosova, od Zvečana do Leška. Od oktobra 2013. godine, Srbija kontroliše voz iz Severne Mitrovice do Kraljeva, odakle postoji veza ka Beogradu i dalje. Ovaj voz ne kontroliše Priština i zvaničnici Vlade Kosova su ogorčeni činjenicom da ne dobijaju novac od srpskih železnica za korišćenje pruga koje smatraju svojinom Kosova.

Most na reci Ibar

Vlada Kosova je i dalje zabrinuta zbog barikada na reci Ibar, koje ometaju slobodu kretanja ljudi iz severnog ka južnom delu, mada postoje drugi mostovi koji omogućavaju kretanje. Protesti su buknuili u junu 2014. godine, kada su barikade na severnoj strani mosta privremeno uklonjene. Napravljen je takozvani „Park mira”, a ulice su prekopane na mestu nekadašnjih barikada, čime je naneta šteta koju će biti teže popraviti.

Posebni predstavnik EU se snažno angažovao i obećao da će u narednim mesecima predstaviti izveštaj o izvodljivosti uklanjanja barikada.

Carina i slobodna trgovina

“Imamo mnogo više problema od kad je dijalog počeo. Institucije Kosova kažu da će od maja biti nemoguće uvoziti lekove od proizvođača u Srbiji koji se ne registruju na Kosovu. Ako to ne rešimo, nastaće potpuni kolaps”.

-Milan Ivanović, direktor, Klinički centar Severna Mitrovica

“Imamo mnogo više problema od kad je dijalog počeo. Institucije Kosova kažu da će od maja biti nemoguće uvoziti lekove od proizvođača u Srbiji koji se ne registruju na Kosovu. Ako to ne rešimo, nastaće potpuni kolaps.”

— MILAN IVANOVIĆ,
DIREKTOR, KLINIČKI

³⁸ Službeni glasnik Republike Srbije, br. 98/11. dostupan ovde: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/80-102128/saopštenje-sa-8-sednice-ustavnog-suda-odrzane-26-marta-2015-godine-kojom-je-predsedavala-vesna-ilic-prelic-predsednica-ustavnog-suda>

³⁹ Skupština Srbije nikada nije usvojila sporazume između Kosova i Srbije kao zakone, već je usvojila izveštaj Vlade Srbije o sporazumu, sačinjen 22. aprila 2013. godine. Demokratska stranka Srbije (DSS) je podnela zahtev za poništavanjem usvajanja izveštaja, ali ga je Ustavni sud odbio.

⁴⁰ Cene su dostupne na stranici: <http://www.bks-ks.org/static/uploads/publications/tarifaf/tarifaf.png>

⁴¹ Od 31. marta 2015. godine, ukupno je uplaćeno 1.813.903.00 evra.

⁴² <http://wiiw.ac.at/kosovo-overview-ce-23.html>

Asocijacija/Zajednica većinski srpskih opština

Krajem marta 2015. godine, predstavnici Srba sa celog Kosova su održali neku vrstu konstitutivnog sastanka u Gračanici. Učesnici sastanka su doneli deset zaključaka o budućem političkom predstavljanju Srba na Kosovu.

Čelnici zahtevaju da se sprovede popis u srpskim mestima, jer su Srbi bojkotvali nedavni popis na Kosovu. To bi omogućilo da se sredstva iz budžeta namene prema stvarnim podacima, a ne procenama.

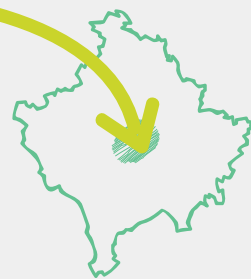
Predstavnici su se saglasili da srpska zajednica treba da bude politički zastupljena u svim opštinama, uključujući i one gde Srbi nisu većina.

Puna zaštita za svojину Srpske pravoslavne crkve.

Neodložno puštanje na slobodu osoba označenih kao "politički zatvorenici".

Povratak na Kosovo svih raseljenih Srba.

Zakonske odluke koje se tiču srpske zajednice moraju prethodno da dobiju punu saglasnost izabranih političkih predstavnika Srba na Kosovu.

Zahtev za priznavanjem dozvola za rad Advokatske komore Srbije.

Obustavljanje dalje privatizacije i istraga malverzacija u dosadašnjim privatizacijama.

Puna podrška "snažnoj Asocijaciji srpskih opština"

bez napretka

Uzajamno priznavanje diploma

Telekomunikacije

Asocijacija/Zajednica srpskih opština

određeni napredak

Katastarske knjige

IBM

Regionalno predstavljanje i saradnja

Pravosuđe

Sloboda kretanja

Energetika

Policija i bezbednost

delimično završeno

Registri građana

Uspostavljanje četiri opštine

Matične knjige

Komisija za primenu sporazuma

završeno

Srbija i Kosovo su postigli dogovor o carinskim pečatima i slobodnoj trgovini 2. septembra 2011. godine. Primena je počela krajem istog meseca, mada se na graničnim/administrativnim prelazima Jarinje i Brnjak na severu nije sprovodio do decembra 2013. godine. Dogovor je utemeljen na Sporazumu o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi, CEFTA, čije članice su zemlje jugoistočne Evrope koje nisu članice EU. Dogovorom je ukinut trogodišnji trgovinski embargo na robu sa Kosova usled čega se obim trgovinske razmene povećao, ali je i dalje jako neujednačen.

Privredne komore Kosova i Srbije, koji su ključni akteri u ovom segmentu dijaloga, imaju redovne sastanke radi usaglašavanja detalja tehničkih sporazuma potrebnih za slobodan protok robe, posebnu pažnju obrađujući na bezbednost hrane. To pokazuje da su obe strane otvorene za razmenu što vodi ka pozitivnim rezultatima, i to onda kada su zainteresovane za ishod nečega.

Obim trgovinske razmene se drastično povećao: Od 2013. do 2014. godine izvoz sa Kosova u Srbiju je porastao 185 odsto, sa 7,7 miliona evra na 22,5 miliona evra. Međutim, razmena je i dalje neujednačena. Prema podacima Zavoda za statistiku Kosova, iz Srbije je u 2014. godini uvezeno robe u vrednosti od 368,24 miliona evra.

Naplaća carinskih dažbina na graničnim/administrativnim prelazima Jarinje i Brnjak je počela bez incidenata 14. decembra 2013. godine. U skladu sa sporazumom, naplaća sa ovih prelaza ide u „Fond za razvoj severa”. Fond trenutno raspolaže iznosom od pet miliona evra, mada nijedan projekat još nije pokrenut. Portparol posebnog predstavnika EU je rekao za BIG DEAL da je upravni odbor fonda, koga čine ministar finansija, predstavnik Srba i poseban predstavnik EU koji je i predsedavajući, održao konstruktivan sastanak u martu i da se očekuje da fond „vrlo brzo” postane operativan.

Normalizacija odnosa traje za uvoz kontrolisane robe, tj. robe za koju su potrebne dozvole. Od decembra 2013, za ovu vrste robe, koja obuhvata farmaceutske proizvode i pribor, primenjivao se tromesečni tranzicioni period. Rok za rešavanje ovog problema je bio 31. decembar 2014. godine, ali je rok za izdavanje dozvola opet produžen do 1. juna 2015. godine. Izdavanje dozvola za lekove, posebno one koje u Srbiji proizvode državna preduzeća nastaviće da bude problem, jer će zdravstveni sistem Srbije funkcionisati i posle 1. juna 2015. godine, a lekari će verovatno prepisivati srpske lekove svojim pacijentima. Ukoliko se ne ispoštuje rok koji ističe krajem maja 2015. godine, pojedini lekovi biće dostupni samo pacijentima koji putuju u Srbiju.

Direktor Kliničkog centra Severna Mitrovica Milan Ivanović rekao je za BIG DEAL da to može da izazove katastrofu u zdravstvenom sistemu.⁴³

„Imamo mnogo više problema od kad je dijalog počeo” smatra Ivanović. „Institucije Kosova kažu da će od maja biti nemoguće uvoziti lekove od proizvođača u Srbiji koji se ne registruju na Kosovu. Ako to ne rešimo, nastaće potpuni kolaps”.

⁴³ Intervju, Klinički centar Severna Mitrovica, april 2015.

“Vlada u Prištini želi da integriše zdravstveni sistem na severu, kao što je učinila sa policijom i pravosuđem, ali to ne može da se desi u kratkom roku bez ozbiljnih i nesagledivih posledica po pacijente i širu javnost.”

— BLAGOJE SAVIĆ,
VLASNIK APOTEKE

Tranzicija takođe utiče i na poslovanje.

“Vlada u Prištini želi da integriše zdravstveni sistem na severu, kao što je učinila sa policijom i pravosuđem, ali to ne može da se desi u kratkom roku bez ozbiljnih i nesagledivih posledica po pacijente i širu javnost”, Blagoje Savić, vlasnik apoteke u Mitrovici kaže za BIG DEAL.

“Bolnice i zdravstveni centri u većinski srpskim područjima nastaviće da funkcionišu kao deo zdravstvenog sistema Srbije do 2018. godine, a sve dok tako funkcioniše, lekari će izdavati recepte za lekove koji su na spisku Agencije za lekove Srbije, jer će u suprotnom, kršiti zakon. U međuvremenu, nama apotekarima biće potrebni proizvodi od srpskih farmaceutskih preduzeća, a nećemo moći da pokrijemo ni 10 odsto potreba za lekovima”.

Savić je zabrinut jer da bi uskladio svoje apoteke sa direktivama Kosova, između ostalog, diplome njegovih farmaceuta koji su studirali u Srbiji, moraju da budu priznate na Kosovu. Ali taj postupak je potpuno obustavljen.⁴⁴

Još jedan preduzetnik sa severa Kosova se požalio da ako uveze robu na severu, ne može da je proda južno od reke Ibar, dok trgovci koji žive južno od reke, mogu da prodaju na severu.

“Priština pokušava da umrtvi sever”, kaže za BIG DEAL. „Usled ovakvih carinskih nameta, naši troškovi života su porasli, a moja dobit je drastično opala i ne znam koliko dugo će posao biti održiv”.

Promene koje utiču na kosovske Srbe, posebno u opštinama na severu

“Gde postoji politička dobra volja, postoji kreativno rešenje”, lokalni zvaničnik kaže za BIG DEAL. „Srbija je uradila stvari koje su u suprotnosti sa njenim Ustavom, a Priština se sada žali da Srbi krše njen zakon o lokalnoj samoupravi?”

Promene koje utiču na kosovske Srbe, posebno u opštinama na severu

U novembru 2013. godine četiri opštine na severu Kosova (Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić) su prvi put učestvovala na opštinskim izborima koje je organizovala Priština, što je predviđeno sporazumom od 19. aprila. Njihovo funkcionisanje je neposredan rezultat angažmana Brisela.

Sve četiri opštine su obrazovale skupštine do januara 2014. godine i pripremle svoje statute do maja iste godine. Međutim funkcionisanje je i dalje krhko. Priština možda ima *de jure* kontrolu nad severom, ali u praksi, njena ovlašćenja su ograničena, a sada i osujećena.

Posledica sporova između opština i Prištine o tome ko ima nadležnost nad finansiranjem sistema obrazovanja i zdravstva, kao i naduvani opštinski budžeti, je blokada računa četiri opštine od početka marta 2015. godine.⁴⁵

Ove godine, četiri opštine na severu trebalo je da dobiju opštinske budžete

⁴⁴ Za više informacija, videti odeljak diplome.

⁴⁵ Intervju sa Ksenijom Božović, predsednikom skupštine Severne Mitrovice. Za dodatne informacije, videti: <http://www.balkaninsight.com/en/article/prihtina-blocks-the-accounts-of-serb-municipalities>

od Vlade u Prištini, svaka po nekoliko miliona evra, što je, kako kažu izvori iz vlade, trostruko više nego što su dobili prošle godine.

Prema izjavama predstavnika Prištine, ove opštine će takođe imati pristup fondovima na državnom nivou u iznosu između 17 miliona i 20 miliona evra, za infrastrukturne projekte. Četiri opštine su, prema navodima Ministarstva finansija i lokalne uprave Kosova, ukupno tražile 59 miliona evra veći iznos od predviđenog.

Severna Mitrovica, koja ima 12.139 stanovnika je budžetirala oko 20 miliona evra, mada je vlada odobrila svega 2,7 miliona evra. Leposavić, gde živi 13.485 ljudi, je odobrio 11,5 miliona evra, dok je namenjeno samo 2,3 miliona. Zvečan, koji ima 7.300 stanovnika, je odobrio oko 14 milion evra, naspram predviđenih 1,6 miliona, dok je Zubin Potok, gde živi 6.500, tražio 21,5 milion, a namenjeno je samo 1,8 miliona.⁴⁶

Iznos novca koji Srbija daje ovim opštinama je teško utvrditi. Finansiranje Kosova iz Srbije nije u potpunosti transparentno. Međutim, novac obećan svakoj opštini na severu je u rangu, ako ne i nešto veći od onog obećanog opštinama slične veličine na Kosovu – ako se rukovodi rezultatima popisa na Kosovu. Obilić, gde živi 21.500 ljudi, je dobio 4,6 miliona evra u 2014. godini. Elez Han, koji ima 9.500 stanovnika je dobio 1,8 miliona evra. Za Junik, koji broji 6.100 ljudi, izdvojeno je 1,2 miliona.⁴⁷

Dragan Jablanović, gradonačelnik Leposavića, navodi da je ministar za dijalog Edita Tahiri, koja je šef pregovaračkog tima Kosova u dijalogu sa Srbijom kojim predsedava EU, obećala veće budžete za opštine.

“Zbog činjenice da nadležna ministarstva, poput Ministarstva za infrastrukturu i druga ministarstva, ranije nisu ulagala u opštine na severu, Tahiri je rekla da možemo da tražimo veće budžete za kapitalne investicije u našim opštinama”, kaže Jablanović.

„Vlada u Prištini i skupštine opština imaju različita mišljenja o tome kako treba upravljati budžetom. Priština treba da shvati da Severna Mitrovica nije samo opština, već da je administrativni centar za skoro sve Srbe na Kosovu”, navodi Adrijana Hodžić, šef Administrativne kancelarije Vlade Kosova za Severnu Mitrovicu.⁴⁸

Smatra da lokalne skupštine veruju da ova ovlašćenja treba da budu pod nadležnošću Asocijacije većinski srpskih opština.

Drugi opštinski zvaničnik veruje da kada postoji želja da se pronađe kompromis, postoji način, ali da u ovom slučaju ne postoji volja Prištine.

„Gde postoji politička dobra volja, postoji kreativno rešenje”, lokalni

46 Većina Srba je bojkotala popis 2011. godine i zato zvanične statistike, koje treba da budu osnova za budžetiranje, ne odražavaju stvarnu situaciju na terenu. U nedavnoj studiji, Grupa za istraživanje politika na Balkanu iznela je procenu broja srpskog stanovništva, kombinujući podatke – procene OEBS-a, rezultate izbora, opis u srpske škole i drugo. Na osnovu popisa iz 2011. godine, broj Srba u Severnoj Mitrovici je 2.000, a procenjeno je da ih ima 19.700, u Leposaviću ih ima 13.485 a procena je da ih je 16.175, u Zvečanu ima 7.318 Srba a procena je da ih je 14.575, u Zubinom Potoku je broj 6.508 a procena je da ih je 12.780. Videti “Integracija Srba na Kosovu posle Briselskog sporazuma”, BPRG, mart 2015. godine

47 Budžet Kosova za 2014. godinu

48 Intervju, mart 2015.

“Zbog činjenice da nadležna ministarstva, poput Ministarstva za infrastrukturu i druga ministarstva, ranije nisu ulagala u opštine na severu, Tahiri je rekla da možemo da tražimo veće budžete za kapitalne investicije u našim opštinama”

— DRAGAN
JABLANOVIĆ,
GRADNOAČELNIK
LEPOSAVIĆA

zvaničnik kaže za BIG DEAL. „Srbija je uradila stvari koje su u suprotnosti sa njenim Ustavom, a sada se Priština žali da Srbi krše njen zakon o lokalnoj samoupravi”⁴⁹

Dotadne nepovoljnosti stvara činjenica je da se do kraja 2013. godine opštinama upravljalo samo po sistemu Srbije. Sada postoji hibridni model gde funkcionišu oba sistema, jer sistem Srbije nije ugašen. U Severnoj Mitrovici, na primer, zamenik gradonačelnika je i gradonačelnik po sistemu Srbije.

Paralelne strukture

Upravo je ovo sporno dupliranje i tripliranje radnih mesta postalo poznato u Prištini kao „paralelne strukture”. Do novembra 2013. godine, primarne strukture koje su nadgledale zdravstvo, obrazovanje i kulturu su bile institucije Srbije. Ove strukture i dalje dobijaju novac od Srbije, a oni koji dobijaju novac iz budžeta Kosova, još uvek primaju novac i od Srbije.

Srbija i dalje plaća zaposlene širom teritorije Kosova kroz tela nazvana *privremena veća*. Prema istraživanju srpskih novinara, na platnom spisku Srbije ukupno ima više od 5.100 izabranih ili postavljenih osoba koji rade u lokalnoj samoupravi ili državnim preduzećima, uključujući škole i bolnice u 29 opština na teritoriji Kosova. Najviše ih je u Prištini, 840, u Severnoj Mitrovici, 614, Leposaviću, 510, Zubinom Potoku 399, i u Zvečanu 242.⁵⁰ Pojedini od njih zvanično rade u kosovski institucijama i dobijaju dve plate. Ostali nemaju radno mesto niti šta rade, ali i dalje dobijaju plate.

Priština tvrdi da su upravo oni „glavna prepreka normalizaciji odnosa”⁵¹, dok ih mnogi kosovski Srbi vide kao ljude koji im omogućavaju normalan život.⁵²

Ovi ljudi iz sistema Srbije će preći u sistem Kosova kada se napravi plan za njihovu integraciju i kada budu mogli ili da dobiju posao ili da se penzionišu. Slično se desilo tokom integracije policije i pravosuđa. Ostali, izuzev Civilne zaštite, bi određeno vreme mogli da nastave da funkcionišu pod sistemom Srbije jer su institucije u kojima rade jedine: zdravstveni i obrazovni sistemi Srbije nastaviće da funkcionišu na severu Kosova do 2018. godine.

Asocijacija/Zajednica većinski srpskih opština

Asocijacija opština je jedan od ključnih delova sporazuma od 19. aprila 2013. godine: šest od 15 pitanja o kojima je postignut dogovor tiču se njenog uspostavljanja. Smatra se ključnom za buduću bezbednu budućnost srpske zajednice na Kosovu, istovremeno omogućavajući institucijama Srbije da se konačno povuku iz upravljačkih struktura na Kosovu.

Prema prvobitnom planu za primenu sporazuma, Asocijacija je trebalo da se uspostavi do oktobra 2013. godine. Dve godine od sporazuma kojim je pred-

49 Intervju sa zvaničnikom srpske opštine na severu Kosova, mart 2015.

50 Podaci su dobijeni od Ivana Angelovskog iz emisije Insajder, koja se emituje na B92 TV. Plate za ovih 5.106 ljudi koštaju Vladu Srbije skoro 2,18 miliona evra mesečno.

51 Tahiri, „Trentuno stanje u sprovođenju Briselskog sporazuma”, 2015. godina, str. 10.

52 Intervju, Severna Mitrovica, februar 2015. godine.

viđeno uspostavljanje Asocijacije/Zajednice, nacrt statuta tog tela nije objavljen u javnosti. Takođe, ne postoji saglasnost o imenu tela: u pojedinim dokumentima se naziva „Asocijacija srpskih opština”, u drugim „Zajednica”, dok pojedini koriste termin „većinski srpske opštine”.

Asocijacija/Zajednica bi trebalo da obuhvati deset opština na Kosovu gde Srbi čine većinu, četiri na severu Kosova, kao i Gračanicu, Štrpce, Novo Brdo, Klokot, Ranilug i Parteš, pri čemu bi Gračanica bila regionalni centar za opštine na jugu.

Shodno sporazumu, po uspostavljanju, Asocijacija/Zajednica bi trebalo da ima „pun uvid u oblasti ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, i prostornog planiranja”, i druge nadležnosti koje joj dodele centralne vlasti. Članstvo je otvoreno i za druge opštine ukoliko postoji saglasnost već postojećih članova.

Telo će biti uređeno statutom, na istim osnovama već postojećeg statuta Asocijacije kosovskih opština, tela koja održava i labavo povezuje opštine južno od reke Ibar. Opštine članice „imaće pravo da sarađuju i udruženo ostvaruju svoja ovlašćenja kroz Zajednicu/Asocijaciju” a u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi⁵³ i srodnim zakonom Kosova, pre svega odeljkom broj pet Zakona o lokalnoj samoupravi i Zakona o međuopštinskoj saradnji. Telo će imati ulogu predstavnika pred centralnim vlastima i u tu svrhu će imati mesto u Savetodavnom veću za zajednice.

Prema ovim zakonima, opštine zadržavaju konačni autoritet i odgovornost za donošenje odluka, a centralna vlast nije u mogućnosti da preispita rad buduće asocijacije/zajednice, već opština direktno.⁵⁴ Prema postojećem zakonskom okviru, opštine imaju pravo da sarađuju jedne sa drugima, kao i sa drugim zemljama, iako je celokupna saradnja regulisana od strane Ministarstva za lokalnu samoupravu.

Oblik saradnje i dalje ostaje nejasan. Sporazum od 19. aprila 2013. godine koristi oba termina "Asocijacija" i "Zajednica". Priština preferira termin "asocijacija", povezujući strukturu sa već postojećem Asocijacijom kosovskih opština (AKO), dok Srbi kada govore o tom telu koriste samo izraz "zajednica".⁵⁵ Čak i sama upotreba ovih termina je opterećena očekivanjima kod obe zajednice, te dok Srbi očekuju veću autonomiju, Albanci očekuju labaviju organizaciju sličnu već postojećoj AKO. U međuvremenu, nejasno je da li će to telo imati pravni oblik "opštinskog partnerstva" ili "asocijacije opština".⁵⁶ Verovatno će se pojaviti već neki hibridni model, baziran na organizaciji AKO, sa nekoliko slojeva reprezentacije (izvršni odbor, savet gradonačelnika i skupština), ali sa većim kapacitetom, koje se daje opštinskim partnerstvima. Ovo neće isključiti finansiranje iz Srbije, što je legalno prema zakonu Kosova, pod uslovom da se Ministarstvo za lokalnu samoupravu obavesti pre bilo kakve prekogranične

saradnje, uključujući i transparentne budžete, planove rada i ciljeve.⁵⁷ Međutim, prema Zakonu o lokalnoj samoupravi, ako ministarstvo nađe bilo koji dokaz da je zakon prekršen, ono ima tu moć da izmeni statut ili stavi tačku na njihovu vezu.

To je jedan od razloga zašto je statut i dalje duboko sporan, jer se kosovski Albanci boje da će slediti primer Republike Srpske u Bosni i Hercegovini, koja je destabilizujuća struja i protivi se centralizaciji zemlje. Kosovski Srbi su zabrinuti da bi to moglo da bude telo bez ikakve moći. Vlada Kosova je priču o Zajednici prodala javnosti rekavši da će ona sličiti nevladinoj organizaciji, dok je predizborna kampanje za izbore u novembru 2013. godine ohrabivala Srbe u opštinama na severu da učestvuju na izborima koje je organizovala Priština, ističući da glas za stranku znači glas za stvaranje „Srpske”, aludirajući na Republiku Srpsku.⁵⁸

Koalicionim sporazumom između Srpske Liste, PDK i LDK, dogovoreno je da se Asocijacija uspostavi u roku od tri do pet meseci, što je značilo najkasnije 12. maja 2015. godine. Međutim, srpski čelnici su većinu vremena proveli van vlade. Posle smene ministra za zajednice i povratka Aleksandra Jablanovića 3. februara, članovi Srpske Liste nisu više učestvovali u radu skupštine i vlade. Rekli su da neće učestvovati sve dok se ne ispune svi dogovori iz koalicionog sporazuma.⁵⁹

U međuvremenu, a pre nego što se uspostavi Asocijacija, Priština želi prvo da vidi primenu ostalih delova sporazuma i uklanjanje „Parka mira” na reci Ibar, kao i odnose sa opštinama bez trzavica. Za Beograd i kosovske Srbe, uspostavljanje Asocijacije je neodložan prioritet.

Krajem marta 2015. godine, predstavnici Srba sa celog Kosova su održali neku vrstu konstitutivnog sastanka u Gračanici. Učesnici sastanka su doneli deset zaključaka o budućem političkom predstavljanju Srba na Kosovu.⁶⁰

Čelnici zahtevaju da se sprovede popis u srpskim mestima, jer su Srbi bojkotali nedavni popis na Kosovu. To bi omogućilo da se sredstva iz budžeta namene prema stvarnim podacima, a ne procenama.

Predstavnici su se saglasili da srpska zajednica treba da bude politički zastupljena u svim opštinama, uključujući i one gde Srbi nisu većina.

Puna zaštita za svojinu Srpske pravoslavne crkve.

Povratak na Kosovo svih raseljenih Srba.

Zakonske odluke koje se tiču srpske zajednice moraju prethodno da dobiju punu saglasnost izabranih političkih predstavnika Srba na Kosovu.

Obustavljanje dalje privatizacije i istraga malverzacija u dosadašnjim privatizacijama.

Zahtev za priznavanjem dozvola za rad Advokatske komore Srbije.

Neodložno puštanje na slobodu osoba označenih kao „politički zatvorenici”.

⁵³ Kompletan tekst: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/122.htm>

⁵⁴ Videti: "The Association/Community of Serb Majority Municipalities: What is (Im)possible within the legal framework?" Adrian Zeqiri i Pieter Troch, 16. april 2015. <http://www.ecmikosovo.org/?p=6242>

⁵⁵ Na albanskom, "asociacioni." Srbi ne koriste termin "asocijacija," već "zajednica."

⁵⁶ Za više pogledati gore pomenuti ECMI izveštaj.

⁵⁷ Kosovski Zakon o lokalnoj samoupravi.

⁵⁸ Reklama tokom predizborne kampanje: „3. novembar, glas za Srpsku, 4. novembar, izgradnja Srpske”.

⁵⁹ Tekst koalicionog sporazuma, na srpskom jeziku, dostupan ovde: <http://www.zeri.info/aktuate/10331/ekskluzive-marveshja-pdk-ldk-lista-srpska-dokument/>
⁶⁰ <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-serb-leaders-unify-for-community-s-future>

Puna podrška “snažnoj Asocijaciji srpskih opština”.

Zahtev za popisom je opravdan: niko ne može iskreno da služi stanovništvu o čijem postojanju nema konkretne podatke. Popis bi pomogao da se sredstva i radna mesta ispravno dodele. Novi podaci popisa bi olakšali integraciju kosovskih Srba kroz novoformirane opštinske strukture i doveli do boljeg budžetiranja. Tako su zahtevi da kosovski Srbi imaju pozicije u vladi regulisane zakonom. Međutim, da bi se to desilo Kosovo i Srbija moraju da nađu izlaz iz pat pozicije kada je reč o međusobnom priznanju diploma i reše pitanje relokacije Univerziteta u Prištini u Mitrovici.

Kako stoje stvari, Asocijaciji/Zajednici nije dodeljena veća autonomija od one predviđene planom Martija Ahtisarija. Međutim, i takva joj daje široka ovlašćenja da nadgleda obrazovanje i zdravstvo, kao i oblast socijalne pomoći, lokalnog ekonomskog razvoja, prostornog planiranja i kulturne ustanove. Razgovori o ovom telu treba da se usredsrede na to šta ono sme a šta ne sme da radi, bez da srpski političari dižu očekivanja o njenoj punoj autonomiji. Izjave političara da će biti nevladina organizacija bez moći takođe nisu od pomoći.

Nacrta statuta kruže između glavnih gradova i Brisela, ali nijedna verzija nije bila dostupna javnosti. Bolje je to učiniti pre, nego kasnije.

Bezbednost

Do prošle godine, postojala su dva policijska sistema na severu Kosova – Kosovska policija (KP) i zaposleni u Ministarstvu unutrašnjih poslova Srbije (MUP). U maju 2014. godine, integracija 285 zaposlenih u MUP-u u Kosovsku policiju je završena.⁶¹ Time se broj pripadnika Kosovske policije u četiri većinski srpske opštine na severu Kosova više nego udvostručio, dostigavši broj od 530 policajaca.⁶²

Od bivših zaposlenih u MUP-u, 1.200 je penzionisano. Administrativno osoblje nikada nije pripojeno, kao ni drugih 800 zaposlenih koji nisu sa severa Kosova, a koji nisu stekli pravo na penziju. Ovi administrativni radnici protestuju verujući da je u duhu sporazuma bilo da ljudi ne izgube posao niti da ostanu bez izvora prihoda kao posledica istog.⁶³

Dodatno, postoji zabrinutost oko postupka provere zaposlenih u MUP-u radi Integraciju u Kosovsku policiju. Miodrag Lekić, operativac Kosovske policije za region severnog Kosova, treći po rangu u lancu regionalne komande, i njegov brat Milan su uhapšeni 25. februara 2015. godine radi saslušanja o slučaju ubistva Envera Zimberija, člana specijalne interventne jedinice Kosovske policije. Zimberi je ubijen 26. jula 2011. tokom operacije Kosovske policije za preuzimanja kontrole nad severnom granicom/administrativnom linijom Kosova. Hapšenje je bilo deo istrage EULEX-a o ubistvu Zimberija. Lekić je u to vreme već više godina bio u Policiji Kosova, dok se njegov brat Milan priključio 2014. godine,

⁶¹ Ova tema je detaljnije objašnjena u prvom izveštaju BIG DEAL u novembru 2014. Za više informacija, videti http://pasos.org/wp-content/uploads/2014/04/police_integration_nk_web.pdf

⁶² <http://www.balkaninsight.com/en/article/serb-police-adapt-to-new-bosses-in-kosovo>

⁶³ Intervju sa analitičarem, Severna Mitrovica, mart 2015.

čime se otvara pitanje procesa provere. Obojica su suspendovani sa dužnosti.

Hapšenje dovodi u pitanje nivo provere koji je svaki policajac prošao zbog kratkog perioda koje je bilo na raspolaganju za integraciju.

Civilna zaštita

Civilna zaštita je u Jugoslaviji bila deo vojske. Srbija je 2009. godine usvojila zakon čime je to regulisano Zakonom o vanrednim situacijama i imala je zadatak da prva reaguje u vanrednim situacijama, kao što su poplave i zemljotres.⁶⁴ Same jedinice su pod opštinskim vlastima.

Priština je već dugo smatra nelegalnim paravojnim telom, dok se na severu Kosova veruje da Civilna zaštita ima humanitarnu ulogu.⁶⁵

Sagovornici sa Kosova, iz Srbije i zemalja EU već mesecima govore da je sporazum o raspuštanju Civilne zaštite blizu. Pregovori traju od decembar 2013. godine, mada je prvobitnim planom primene sporazuma od 19. aprila 2013. godine integracija Civilne zaštite u odgovarajuće institucije Kosova trebalo da se do završi do tog vremena. Tokom posete Prištini, visoka predstavnica Mogerini je objavila da su strane postigle dogovor o integraciji članova Civilne zaštite u institucije Kosova.⁶⁶

U četiri opštine, Civilna zaštita ukupno ima 751-og pripadnika. Prema nedavnom sporazumu, koji je dostupan na Internet stranici Vlade Kosova, Vlada Kosova otvoriće 483 mesta, na severu. Kao što je bio slučaj sa integracijom policije, svi podnosioci zahteva moraće da dobiju kosovska lična dokumenta ukoliko ih već ne poseduju i da prođu bezbednosnu proveru kod EULEX-a. Nejasno je gde će svi ovi ljudi biti razmešteni. Vlada Kosova će rasporediti 80 ljudi u Agenciju za vanredne situacije i 25 u popravne ustanove. Ostali će primati plate iz „Fonda za nepredviđene situacije” tokom perioda do tri godine, dok čekaju stalno zaposlenje.

Sporazumom je predviđeno da integracija bude završena do 1. septembra 2015. godine. Dodatno, utvrđeno je da će tri osmatračka punkta na putu između Mitrovice i Jarinja biti uklonjeni do 20. aprila 2015. godine, a do istog datuma, osmatrački punkt na mostu na reci Ibar, koji razdvaja severni od južnog dela Mitrovice, biće stavljen pod kontrolu Kosovske policije.

Najuspešnija integracija bila bi ona kojom bi bivši članovi Civilne zaštite bili raspoređeni u agencijama i institucijama, jer će se tako unaprediti veza sa Prištinom bolje nego ako ostanu vezani za opštine. Pored Agencije za upravljanje vanrednim situacijama i popravnih ustanova, dobra mesta za raspoređivanje bivših članova Civilne zaštite su i Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje, Agencija za šumarstvo, Poreska uprava, i Ministarstvo kulture.

⁶⁴ Zakon o vanrednim situacijama iz 2009. godine: http://vvv.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vanrednim_situacijama.html

Nezvanični prevod na engleski: <http://vvv.seesac.org/res/files/failovi/547.pdf>

⁶⁵ Intervju sa članovima Civilne zaštite u Leposaviću, septembar 2014.

⁶⁶ Kompletan tekst sporazuma: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Agreement_on_CP_-_initialed_by_Kosovo_260315.pdf

Prema rezultatima istraživanja koje je sproveo Beogradski centar za bezbednosnu politiku, predstavnici vlade Kosova smatraju da je integracija ljudi iz srpskih paralelnih struktura u institucije Kosova ključna za integraciju srpske zajednice u kosovsko društvo – sa svojim predstavnicima u institucijama na centralnom nivou, Srbi sa Kosova bi lakše prihvatili institucije kosovske vlasti kao svoje. Prema kosovskim zvaničnicima, ako jedinice civilne zaštite ostanu u isključivoj nadležnosti opština, segregacija bi se produbila, a time i povećala mogućnost za buduće sukobe.⁶⁷

Kosovo će za severni deo verovatno koristiti sredstva iz Fonda za razvoj, koji trenutno ima pet miliona evra od naplata carinskih dažbina na graničnim/administrativnim prelazima na severu, kao i iz “Fonda za nepredviđene okolnosti”, koji još nije aktiviran.

Dejan Pavićević, oficir za vezu Srbije u Prištini, kaže da će članovima Civilne zaštite posao biti garantovan.

„Ne očekujem da ljudi koji su do sada radili za svoju vladu prestanu to da čine”, Pavićević je rekao u intervjuu za beogradski dnevnik *Večernje novosti*.

„Uvek su bili tu da obezbede da se svi osećaju sigurno i oni će nastaviti da rade isti posao unutar sektora za vanredne situacije i u drugim institucijama na Kosovu i Metohiji,” rekao je.

Raspuštanje Civilne zaštite trebalo bi da se okonča do 1. septembra, međutim u budžetu Kosova za fiskalnu 2015. godinu nedostaje stavka namenjena za jedinice Civilne zaštite, a izjave zvaničnika o mogućim načinima finansiranja su nejasne.

Srbija će morati da izmeni Zakon o vanrednim situacijama koji će propisati da jedinice specijalizovane za vanredne situacije ne postoje na Kosovu. Ono što se mora učiniti je obustaviti finansiranje ovih tela, po mogućstvu onda kada bude spreman plan za privremeno penzionisanje zaposlenih ili njihov premeštaj na određena mesta.

Pravosuđe

“Šokiran sam i besan što sporazum ne predviđa niti jedno jedino mesto za nesrpske manjine. Borićemo se protiv te odluke”. – Čerim Bajrami, poslanik na Kosovu

U ranim jutarnjim satima 10. februara 2015. godine, predsednici Vlada Kosova i Srbije postigli su dogovor o ključnom pitanju koje se odugovlači skoro dve godine od potpisivanja sporazuma 19. aprila 2013. godine: sastav objedinjenog pravosuđa za celu teritoriju Kosova. To je bio prvi sastanak kojim je posredovala nova visoka predstavnik EU Mogerini, i prvi između predsednika vlada, Vučića i Mustafe. Bio je to prvi sporazum na visokom nivou koji je postignut posle skoro 10 meseci stagnacije.

Više od šest meseci pre toga, krivični sudovi u četiri opštine na severu Koso-

“Ne očekujem da ljudi koji su do sada radili za svoju vladu prestanu to da čine.”...

“Uvek su bili tu da obezbede da se svi osećaju sigurno i oni će nastaviti da rade isti posao unutar sektora za vanredne situacije i u drugim institucijama na Kosovu i Metohiji.”

— DEJAN PAVIĆEVIĆ, OFICIR ZA VEZU SRBIJE U PRIŠTINI

va nisu funkcionisali, stvarajući tako pravni vakum koji još uvek nije prevaziđen. Mnogi kosovski Srbi status quo ne vide kao vakum, verujući da se njihova zajednica samoreguliše,⁶⁸ a zapravo je samo EULEX nadležan za krivična dela, a mandat misije, po planu, ističe u junu 2016. godine.

Sporazum predviđa podelu dužnosti jednog osnovnog suda na ogranke na severu i jugu i uspostavlja sistem etničkih kvota za sudije i zaposlene, pri tom ne sadržeći nijednu odredbu koja se tiče nesrba i nealbance koja bi bila diskriminišuća ili potencijalno neustavna. Već po navici, sporazum nije zvanično objavljen, ali je procureo, mada je nedostajala druga strana. Dokument je podeljen samo poslanicima u skupštini skoro mesec dana kasnije, 6. marta.

Osnovna načela sporazuma su sledeća:

Postojeće jedan osnovni sud i jedno osnovno tužilaštvo za region Mitrovice, koji obuhvata četiri opštine na severu, kao i pretežno albanska i gusto naseljena mesta Srbicu i Vučitrn. Jedan osnovni sud imaće dve kancelarije (Severna i Južna Mitrovica) i četiri ogranka suda: Zubin Potok, Leposavić, Srbica i Vučitrn.

Kancelarija suda u Južnoj Mitrovici imaće odeljenje za manjine za celu oblast. Biće zadužena za građanske parnice, nesporna potraživanja, i manje prekršaje, u severnom i južnom delu Mitrovice i Zvečanu.

Predsednik suda biće kosovski Srbin sa severa Kosova. Glavni tužilac biće kosovski Albanac, koji će imati kancelariju u administrativnoj kancelariji u Bošnjačkoj mahali u Severnoj Mitrovici.

Dodela predmeta tužiocima vršiće se na osnovu stručnosti, specijalizacije i prethodnog iskustva. (Čini se da su ovakvi kriterijumi utvrđeni da obe strane uvere da će njihove predmete najverovatnije voditi članovi njihovih etničkih-nacionalnih grupa)

Osnovni sud imaće 14 albanskih i 10 srpskih sudija u zgradi u Južnoj Mitrovici, i 14 srpskih i 10 albanskih sudija u Severnoj Mitrovici.

Tužilaštvo će imati 9 Srba i 9 Albanaca i po 24 pomoćnog osoblja.

Pomoćno osoblje činiće 79 Srba i 79 Albanaca, mada će ogranci u Zubinom Potoku i Leposaviću imati po sedmoro Srba.

Sud u Severnoj Mitrovici imaće odeljenje za žalbe, koje će činiti petoro kosovskih Srba i dva kosovska Albanca. U njemu će biti smešteno i odeljenje za ozbiljna krivična dela za čitavu oblast, u kojem će raditi četvoro srpskih sudija i četvoro albanskih sudija. Takođe će biti nadležan za krivična dela za severni i južni deo Mitrovice i Zvečan. Kosovski Srbin biće potpredsednik Apelacionog suda u Prištini.

Time će Kosovo biti primorano da zaposli iskusne, talentovane i pouzdane srpske sudije i tužioce kako bi izgradilo poverenje u pravosuđe. Prema podacima Sudskog saveta Kosova,⁶⁹ sistemu već nedostaje osoblja, jer na 100.000 stanovnika ima 18,3 aktivnih sudija, Ovaj broj je veći nego ranije, ali je još uvek

⁶⁸ Intervju u Severnoj Mitrovici sa zaposlenim u sudu, mart 2015.

⁶⁹ Saveć sudstva Kosova, „Statistika sudova za prvo polugodište 2014. godine”, avgust 2014. http://www.kgjk-ks.org/repository/docs/STATISTICS_REPORT_ON_THE_WORK_OF_THE_COURTS_Mid-year-2011_638768.pdf

značajno manji u odnosu na zemlje u regionu.⁷⁰

Zaposleni u srpskim pravosudnim organima u Severnoj Mitrovici zabrinut je što će Albanci ići na sud u Severnoj Mitrovici, i što će se Srbima suditi u južnom delu.

„Poslednjih godina, odnosi Srba i Albanaca u Mitrovici nisu se poboljšali, već su se naprotiv pogoršali”, kaže. „A sada obe strane treba da stave svoju sudbinu u ruke pravosudnog sistema kojim će rukovoditi sudije i tužioci koji nisu iz njihovih zajednica”.⁷¹

Ne postoje informacije o rokovima za sprovođenje, niti o planu sprovođenja, koji obično razjašnjava glavne delove i ključne rokove za primenu načela sporazuma. Predstavnik Vlade Kosova kaže za Big Deal da „ne postoji plan primene i da je jedini plan da se sporazum sprovede”.

Krajem marta, Kosovo je objavilo oglas za posao u pravosuđu za nealbance, što bi trebalo da je pokazatelj početka primene.

Sporazum, kao što je bilo slučaj i sa sporazumom o policiji (regionalni komandant policije mora da bude Srbin) je razljutilo nesrpske manjinske zajednice na Kosovu, jer eksplicitno ne predviđa njihovo učešće u pravosuđu. Predstavnici zajednica Bošnjaka, Goranaca, Turaka, Aškalija, Roma, i Egipćana su glasno izrazili svoje ogorčenje i nameru da ospore odluku pred Ustavnim sudom Kosova.

Ovo je razljutilo nesrpske manjine na Kosovu.

„Šokiran sam i besan činjenicom da sporazum ne predviđa niti jedno jedino mesto za nesrpske zajednice”, bošnjački poslanik je rekao ministru Tahiri kada se obraćala Odboru za spoljne poslove Skupštine Kosova. Dodao je da namera da pitanje sporazuma pokrene pred Ustavnim sudom.

Sud najverovatnije neće prihvatiti da razmatra predmet. Poslanici iz pokreta Samoopredeljenje su tražili od Ustavnog suda Kosova mišljenje o sporazumu potpisanom 19. aprila, zbog, između ostalog, zapošljavanja u pravosuđu i policiji na etničkoj osnovi. Sud je odbio da razmatra slučaj, uz objašnjenje da međunarodni sporazumi ne spadaju u nadležnost Ustavnog suda.

Član 53 Ustava Kosova propisuje da „se ljudska prava i osnovne slobode zajamčene Ustavom tumače u skladu sa odlukama Evropskog suda za ljudska prava”. U presudi u predmetu „Sejdić-Finci” 2009. godine, Evropski sud kaže da odredba Ustava Bosne i Hercegovine, koja propisuje da tročlano predsedništvo čine po Srbin, Hrvat i Bošnjak, krši evropska načela ljudskih prava. To stvara presedan u pravnom sistemu zasnovanom na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, koji može da optereti uslove dogovorene između Beograda i Prištine.

Dokumenta: diplome, matične knjige, katastar

“Od 2010. godine, pokušavam da mi se na Kosovu prizna diploma Visoke zdravstvene škole u Beogradu. Bez nje, nemam pravo da radim u državnim

70 Videti Međunarodnu kriznu grupu, “Vladavina prava na nezavisnom Kosovu”, 19. maj 2010. godine. U vreme pisanja ovog izveštaja, Bosna i Hercegovina je imala 22,1 sudiju na 100.000 ljudi, dok je Hrvatska imala 40,1, a Crna Gora 51. <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/kosovo/204%20The%20rule%20of%20Law%20in%20Independent%20Kosovo.pdf>

71 Intervju, kosovski Srbin zaposlen u srpskom sudu u Severnoj Mitrovici.

klifikama, što mi je nanelo ličnu i profesionalnu štetu. Ja sam samo žrtva političkih igara između Kosova i Srbije, i osećam da kao građanin ne postojim”.

- Edis Jonuzi, fizioterapeut iz Prizrena

Diplome

Uzajamno priznavanje diploma je pitanje koje utiče na živote mnogih mladih ljudi, kako sa Kosovo tako i iz Srbije. Albanci u Srbiji ponekad odaberu da studiraju na Kosovu kako bi naučili svoj maternji jezik. Srbima na Kosovu su potrebne fakultetske diplome za poslove na visokim položajima, naročito u vladinim institucijama, gde su Srbi uglavnom nedovoljno zastupljeni.⁷² Iako nepriznavanje diploma ne mora da bude jedini razlog za to, svakako je važan.

Albanci koji žive u Srbiji a žele da se zaposle u javnom sektoru takođe imaju problem kako da pomire želju da studiraju na svom maternjem jeziku, a da pri tom imaju izgleda za zaposlenje.

Strane su 21. novembra 2011. godine postigle dogovor da „od Evropske asocijacije univerziteta (EAU) zatraže da overi diplome obe strane za upotrebu kod druge strane, a u svrhu daljeg usavršavanja i/ili zaposlenja u javnom sektoru”. EAU je samo ono što i sam naziv govori, telo koje zastupa više od 800 univerziteta u 47 zemalja Evrope i omogućava razmenu i saradnju.⁷³

Holandska nevladina organizacija SPARK, je bila zadužena da kao treća strana nadgleda postupak, i da prima zahteve sa Kosova i iz Srbije i prosleđuje ih Evropskoj asocijaciji univerziteta. Međutim, dvogodišnji ugovor sa SPARK-om je istekao u julu 2014. godine i nije obnovljen. Predstavnici SPARK-a kažu da je razlog taj što obe strane moraju istinski da se posvete ovom postupku.

Primena je počela u februaru 2012. godine i do kraja avgusta 2014. godine, odobreno je 362 zahteva sa Kosova i 13 iz Srbije za koje su izdata uverenja o nostrifikaciji. Podneto je 408 zahteva sa Kosova i 25 iz Srbije.

Međutim, od više od 300 diploma sa Kosovo, koje je priznala Evropska asocijacija univerziteta, Srbija je priznala samo pet, nakon dodatnog procesa nostrifikacije.⁷⁴

Besa Ismajili, etnička Albanka iz Medveđe, u Srbiji, je studirala na Fama koledžu u Prištini kako bi dobila diplomu iz oblasti kriminologij na maternjem jeziku. Kaže da joj je Ministarstvo obrazovanja Srbije savetovalo da se raspita o nostrifikaciji i uputilo na Univerzitet u Nišu. Međutim taj univerzitet nema odsek za kriminologiju, pa su je vratili u Ministarstvo obrazovanja.

Ismajili, 28, kaže da je bila u prvoj grupi podnosilaca zahteva preko SPARK-a, ali da se ništa nije dogodilo.

72 Na osnovu studije iz 2013. godine, koju je naručila Vlada Kosova, u svega nekoliko ministarstava i institucija, manjine su bile zastupljene 10% , što je minimalan procenat propisan zakonom. Ministarstva finansija, pravde i evropskih integracija, imaju manje od 2% predstavnika manjinskih zajednica. Slična situacija je u Poreskoj upravi (3%), Upravi za trezor (1,5%) i Carini (1,4%). Kosovska policija ima više od obaveznih 10%. Za više informacija, videti “Procena broja zaposlenih predstavnika nevećinskih zajednica u državnoj službi i državnim preduzećima na Kosovu”, jul 2013. godine, sačinio Novartis Consulting. http://www.novusconsult.net/pdf/FINAL_PRESENTATION_07_2013.pdf

73 <http://www.eua.be/Home.aspx>

74 Intervju sa zaposlenim u SPARK-u, Beograd, mart 2015.

“Nisam sigurna da li je postupak za priznavanje diploma bilo nešto ozbiljno ili je namera bila samo da se pažnja skrene sa tog problema”, rekla je za BIG DEAL.⁷⁵

Kosovo je takođe stvorilo prepreke za priznavanje diploma iz Srbije, ne priznavši nijednu. Edita Tahiri kaže da je to zbog toga što Srbija nije trebalo da traži dodatni proces nostrifikacije, što je nešto što svaki građanin iz bilo koje zemlje mora da uradi da bi mu se diploma zvanično priznala.

“Morali smo da napravimo sporazum jer je Srbija odbila da nostrifikuje naše diplome kao što bi neka druga zemlja,“ ona je rekla za BIG DEAL. „Zahtev za nostrifikacijom od strane Srbije predstavlja kršenje našeg sporazuma.”

Božidar Vasić, koji je 2008. godine diplomirao na Pravnom fakultetu u Novom Sadu, vratio se na Kosovo u nadi da će naći zaposlenje. Čim je objavljen sporazum o uzajamnom priznavanju diploma, sakupio je potrebnu dokumentaciju i odneo u kancelariju SPARK-a u Beogradu, ali nije bilo nikakvog rezultata. Kako nije uspeo da mu se diploma prizna, radi kao sekretar škole u Gnjanu, u administraciji Srbije.

“Živim na Kosovu i za mene je jedino logično da budem deo kosovskog pravosudnog sistema. Ja sam neko ko je završio fakultet u Novom Sadu i ko želi da se integriše, ali to je sada nemoguće zbog načina na koji su sačinili sporazum. Svi ti sporazumi iz kojih ništa nije proizašlo. Moram da pitam, šta je to što su postigli?”

Edis Jonuzi, iz Prizrena, je studirao fizioterapiju na Visokoj zdravstvenoj školi u Beogradu 2010. godine kako bi se obrazovao na maternjem jeziku. Dobio je da stazira naizmenično u bolnici u Prizrenu i Prištini, ali kada je došlo vreme za stalno zaposlenje, poslodavac mu je rekao da bi mu ga rado dali ukoliko bi mu se diploma priznala. Za BIG DEAL je rekao da je od 2010. godine imao sastanke sa ministrima zdravlja i obrazovanja Kosova, i tadašnjim zamenikom premijera Editom Tahiri. Postupak nostrifikacije je završio preko SPARK-a. Za njegov slučaj se zauzeo i zaštitnik građana Sami Kurteši. Međuti, još uvek ne može da se zaposli u javnom sektoru.

“Od 2010. godine pokušavam da mi se na Kosovu prizna diploma Visoke zdravstvene škole u Beogradu”, rekao je za BIG DEAL. „Bez nje, nemam pravo da radim u državnim klinikama i to mi je nanelo profesionalnu i ličnu štetu. Ja sam samo žrtva političkih igara između Kosova i Srbije”.

Vlada Kosova ne želi da razgovara o problemu izmeštanja Univerziteta u Prištini u Mitrovicu, koji je jedini fakultet na Kosovu koji drži predavanja na srpskom jeziku. Na fakultetu studira oko 12.000 studentata iz Srbije i drugih manjinskih grupa koje govore slovenskim jezicima.

“To nije bio deo dijaloga i trenutno nije za raspravu”, zvaničnik Vlade Kosova je rekao za BIG DEAL.⁷⁶ Kao rezultat kreativnih konsultacija i saradnje sa nevladinim sektorom, predlog postoji u kabinetu predsednika, ali o njemu tek

⁷⁵ Intervju, mart 2015.

⁷⁶ Intervju, zvaničnik Vlade Kosova, mart 2015.

“Od 2010. godien, pokušavam da mi se na Kosovu prizna diploma Visoke zdravstvene škole u Beogradu. Bez nje, nemam pravo da radim u državnim klinikama, što mi je nanelo ličnu i profesionalnu štetu. Ja sam samo žrtva političkih igara između Kosova i Srbije, i osećam da kao građanin ne postojim.”

treba da se raspravlja i da se predstavi javnosti.

Priznavanje diploma za potrebe upisa doktorskih studija takođe nije tema, što ograničava mogućnosti studenata da školovanje nastave u regionu.

Katastar: Delimičan napredak

“Ukoliko prođe Zakon o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine, smesta ćemo prestati da kopiramo dokumenta”. – srpski zvaničnik.

Većinu katastarske dokumentacije na Kosovu uzela je Srbija tokom i neposredno posle rata. Od tada se Kosovo bori sa imovinskim sporovima zbog nedostatka kompletnih katastarskih knjiga. Kosovo i Srbija su postigli sporazum 2. septembra 2011. godine, a decembra iste godine dogovorili su se da će skenirani primerci svih katastarskih dokumenata od pre 1999. godine biti prosleđeni Kosovu preko posebnog predstavnika EU. Kosovska agencija za upoređivanje i verifikaciju imovine upoređiće skenirana dokumenta sa katastarskim knjigama koje je rekonstruisala Kosovska Agencija za katastar.

Vlada je 5. februara 2015. godine usvojila nacrt zakona o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine⁷⁷ i poslala Skupštini na usvajanje. Zakonodavni odbor Skupštine Kosova je 24. marta 2015. godine usvojio odluku kojom se poslanicama preporučuje da odmah po predstavljanju, usvoje predlog Zakona o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine.⁷⁸

Postupak je počeo u januaru 2012. godine i provobitno je planirano da se završi do kraja 2014. godine. To se nije dogodilo, ali je od poslednjeg izveštaja postignut značajan napredak: milion i po stranica dokumenata je skenirano u Beogradu do februara 2015. godine. To znači da je za trećinu od 1.300 katastarskih oblasti na Kosovu, digitalizacija završena.

Prema trenutnom tempu i procenama posebnog predstavnika EU na Kosovu, sva dokumenta će biti skenirana do kraja 2015. godine. Zatim će biti zavedena i predata posebnom predstavniku EU. Do tada bi Kosovska agencija za upoređivanje i verifikaciju imovine trebalo da bude uspostavljena, pod uslovom da Skupština usvoji zakon u prvoj polovini 2015. godine.

Ipak, određene komplikacije u vezi sa postupkom mogu da se pojave.

Ustavni sud Srbije je 30. januara 2014. godine doneo presudu da „Uredba o posebnim modalitetima obrade podataka sadržanih u katastarskim knjigama za Autonomnu Pokrajinu Kosovo i Metohija” nije u skladu sa Ustavom i zakonima.

Objava Uredbe u Službenom glasniku je odložena za šest meseci, do 1. avgusta, da bi se „nadležnom organu dalo vreme da reguliše pitanja ... na način koji je u skladu sa Ustavom i zakonima”.⁷⁹

Sud je zaključio da je “Vlada, kao izvršno telo, usvajanjem ove Uredbe prekoračila svoje nadležnosti propisane Ustavom”.⁸⁰ Kancelarija Vlade Srbije

⁷⁷ <http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Ligjet/04-L-167.pdf>

⁷⁸ Pre dve godine, predlog zakona nije prošao u Skupštini. Pokret Samoopredeljenje se protivio prvobitnom predlogu zakona jer je predviđao učešće međunarodnih članova u radu Kosovske agencije za upoređivanje i verifikaciju imovine, čemu se pokret protivio.

⁷⁹ Odluka Ustavnog suda Srbije u slučaju IUo-870/2012.

⁸⁰ Ibid.

za Kosovo i Metohiju je pripremila novu uredbu, koja je usvojena 22. avgusta 2014. godine. Međutim, odlukom Ustavnog suda, nova vladina uredba najverovatnije neće rešiti problem. Izmena Ustava bi mogla biti jedino rešenje za zakonsko prosljeđivanje katastarskih dokumenata na Kosovo preko posebnog predstavnika EU.

Dodatno, zvaničnik Vlade Srbije je rekao za BIG DEAL da se Beograd protivi uspostavljanju Kosovske agencije za upoređivanje i verifikaciju imovine jer ona ima nameru da uporedi stare katastarske knjige sa novim kako bi ažurirala katastar.

“Planiraju da legalizuju sve nelegalne razmene imovine i krađe koja su se odvijale u danima posle rata”, zvaničnik je rekao za BIG DEAL. „Ako zakon o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine prođe, odmah ćemo prestati da kopiramo dokumenta.”⁸¹

Međutim, kosovski visoki zvaničnik tvrdi suprotno:

“Potrebna su nam originalna dokumenta radi upoređivanja sa postojećim upravo jer znamo da su se posle rata dešavale nezakonite radnje u vezi sa imovinom, ali zbog nedostatka dokumenata, do sada nismo bili u mogućnosti da rešimo i razjasnimo pitanje stvarnih vlasnika”, rekao je zvaničnik za BIG DEAL. „Ne treba zaboraviti da će ova dokumenta pomoći sudovima da uvrde šta se desilo sa tom imovinom. Problem vlasništva imovine je jedno od ključnih prepreka ulaganjima na Kosovu, pa tražimo da dobijemo ta originalna dokumenta i da ih sudovi koriste u donošenju presuda koje bi se zasnivale na tim originalnim dokumentima”.

Matične knjige

Pre i tokom rata, registri građana na Kosovu, koji sadrže podatke o rođenju, smrti, venčanjima stanovnika Kosova koji su rođeni između 1850. i 1999. godine su uništeni, spaljeni ili preseljeni u Srbiju. Sporazum je postignut 2 jula 2011. godine. Vraćanje 12.391 overenih izvoda završeno je u martu 2014. godine. Kosovo sada sprovodi projekat digitalizacije kopija, koji finansira EU.

Kosovo i svet

“Sa predsednikom Vlade Srbije Vučićem razgovarao sam o budućoj saradnji između Kosova i Srbije. Odlučili smo da se specifične situacije ili neočekivani razvoji događaja rešavaju neposrednim kontaktom” – Premijer Kosova Isa Mustafa.

Sporazumi između Kosova i Srbije su otvorili vrata široj saradnji Kosova sa regionom i svetom. Prvo i osnovno, Kosovo i Srbija imaju „oficire za vezu” u Beogradu i Prištini. Svaki ima kancelariju pri misije EU u Prištini i Beogradu. Oficiri su angažovani na svim pitanjima koja se tiču normalizacije odnosa. Od 1. decembra 2014. godine, oni su takođe zaduženi za organizaciju zvaničnih poseća, uključujući koordinaciju i bezbednost, što je ranije bilo u nadležnosti

“Sa predsednikom Vlade Srbije Vučićem razgovarao sam o budućoj saradnji između Kosova i Srbije. Odlučili smo da se specifične situacije ili neočekivani razvoji događaja rešavaju neposrednim kontaktom.”

—ISA MUSTAFA,
PRESEDNIKOM
VLADE KOSOVA

kancelarija EU.⁸² Strane su takođe dogovorile da svaka postavi još jednu osobu u kancelariju. Ovo nije malo dostignuće s obzirom na naizgled nebitna pitanja kojima su bave oficiri za vezu: šta sme a šta ne sme da bude ispisano na vizit kartama i zaglavljenim zvaničnim dopisima, čiji zadatak je prosljeđivanje elektronske pošte, i rad obe kancelarije bez pečata.

Što se tiče učešća u regionalnim telima, priliv migranata sa Kosova u Srbiju poslednjih meseci je podvukao važnost inteziviranja saradnje. Direktor srpske policije Milorad Veljović je 26. marta u Beogradu ugostio kosovskog kolegu Špenda Madžunija, na prvom sastanku održanom pod okriljem EULEX-a. Bio je to prvi sastanak te vrste. On se međutim dogodio pet meseci pošto su domaći i strani mediji počeli da izveštavaju o stotinama kosovskih Albanaca koji svake noći sa autobske stanice u Prištini odlaze ka Beogradu i Subotici, i zatim i njihovom nelegalnom prelasku u Mađarsku. Istraga koju je sproveo BIRN je otkrila da su kriminalne grupe Albanaca i Srba bile umešane u krijumčarenje ovih ljudi. Jasno je da je sastanak između Veljovića i Madžunija nažalost održan tek nekoliko meseci pošto su počele migracija sa Kosova, preko Srbije, ka Mađarskoj, i dalje ka zapadnoj Evropi. Iako se desio kasno, sastanak ipak zaslužuje pohvale.

Ovaj sastanak se održao nekoliko dana pre nego što je predsednik Vlade Srbije Vučić objavio da ima direktnu liniju komunikacije sa predsednikom Vlade Kosova Mustafom.

“Sa predsednikom Vlade Srbije Vučićem razgovarao sam o budućoj saradnji između Kosova i Srbije. Odlučili smo da se specifične situacije ili neočekivani razvoji događaja rešavaju neposrednim kontaktom”, Mustafa je rekao posle razgovora. “Dogovorili smo se da kada se suočimo sa pitanjima koja zahtevaju brzo reakciju na terenu, da možemo da komuniciramo direktno kako bismo pronašli brza rešenja, a ne čekali na sastanke u Briselu”.⁸³

Još jedan regionalni susret, sastanak ministara zapadnog Balkana, održan je u Prištini 25. marta 2015. godine. Prisustvovao je i ministar spoljnih poslova Srbije Ivica Dačić, koji je na marginama sastanka imao konsultacije sa kosovskim kolegom Hašimom Tačijem.

Kosovo je takođe načinilo pomak u regionalnim telima. Tokom 2013. ili početkom 2014. godine, Kosovo je postalo punopravni član Regionalnog saveta za saradnju, Procesu za saradnju jugoistočne Evrope (SEECP), i Regionalne škole za državnu upravu (RESPA). U oktobru 2014. godine, Kosovo je primljeno u punopravno članstvo Centra za bezbednosnu saradnju (RACVIAC), mada se Vlada Kosova žali da skupština nije pozvana da učestvuje u bilo kakvim aktivnostima centra.⁸⁴

U svom trećem izveštaju o „trenutnom stanju”, ministar Tahiri se takođe požalila da “Skupština Republike Kosova nije uključena niti pozvana da učestvuje u aktivnostima Cetinjskog parlamentarnog foruma, Parlamentarne di-

⁸² Ovo uključuje i posetu Kosovu predsednika Vlade Srbije Vučića u januaru 2015.
⁸³ <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-pm-we-have-established-a-direct-line-to-belgrade>
⁸⁴ Tahiri, 2015., str. 21.

⁸¹ Intervju sa zvaničnikom Vlade Srbije u Severnoj Mitrovici, mart 2015.

menzije saradnje u okviru Jadransko-jonske inicijative, Parlamentarne skupštine mediteranske unije, Interparlamentarne unije (IPU), Organizacije za bezbednost i saradnju Evrope, OEBS-a⁸⁵ Regionalnom sastanku odbora za spoljne poslove i Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju”.⁸⁶

Konačno, događaji u poslednjih šest meseci naglašavaju potrebu da Kosovo pristupi Organizaciji za međunoradnu policijsku saradnju (IPCOs), prevashodno Interpolu i Europolu. Trenutno UNMIK rukovodi odnosima sa Interpolom, a EULEX ja zadužen za kontakte sa Europolom. Po isteku mandata EULEX-a, ova potreba će postati očiglednija nego ikada pre.

Članstvo Kosova će doprineti regionalnoj bezbednosti, što Srbija ne treba da blokira. Dodatno, Evropski savet treba da predloži da po potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSA), Kosovo treba da postane član Europolu.⁸⁷

Telekomunikacije

“U EU i okolnim zemljama, cene rominga su regulisane. Kako Kosovo nije članica EU i nema pozivni broj, nemamo kontrolu nad tarifama u romingu. Za pozive u romingu, u proseku plaćamo osam puta više nego naše komšije ili zemlje EU, i oko 100 puta više za usluge Interneta u romingu”. Bardha Ahmeti, NVO LENS.

U oblasti telekomunikacija nije bilo napretka još od prvog izveštaja Big Deal-a u novembru 2014. godine, iako je prvobitnim sporazumom bilo predviđeno da Kosovo dobije pozivni broj do 1. januara 2015. godine.

S strane su se 8. septembra 2013. godine dogovorile da će Međunarodna unija za telekomunikacije dodeliti Kosovu trocifreni pozivni broj, i ukloniti tri koja Kosovo koristi (Srbije i Slovenije za fiksnu telefoniju i Slovenije i Monaka za mobilnu telefoniju) i omogućiti sporazume o uspostavljanju interkonekcije i rominga između operatera obe strane.⁸⁸ Ovo je važno jer trenutno korisnici mobilne telefonije na Kosovu koji koriste usluge mobilnog operatera Vala nemaju roming u Srbiji. Pojedini srpski operateri takođe nemaju roming na Kosovu. Srpski nacionalni operater Telekom Srbija radi samo u većinski srpskim područjima na Kosovu, dok u ostalima nema mrežni signal.

Podružnica srpskog operatera, koja je registrovana na Kosovu, treba da dobije dozvolu za fiksnu telefoniju. Sporazumom je predviđeno da će ovo novo preduzeće takođe dobiti privremenu dozvolu za mobilnu telefoniju do tendera, na kojem će se ponuditi stalna dozvola, bez ograničenja.⁸⁹ Kosovska Regulatorna agencija za telekomunikacije i poštanske usluge ARKEP je 20. marta 2015.

⁸⁵ Srbija je preuzela jednogodišnje predsedavanje OEBS-u 1. januara 2015. ⁸⁶ Tahiri, 2015., str. 21.

⁸⁷ Za više detalja o potrebi učlanjenja Kosova u međunarodne policijske organizacije, videti sledeći izveštaj, koga je sačinila Grupa za pravne i političke studije i BIRN, a koji je objavljen u martu 2015.: <http://legalpoliticalstudies.org/wp-content/uploads/2015/03/raporti-anglisht-final-final.pdf>

⁸⁸ Sporazum videti ovde: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Arrangements_regarding_Telecommunications_September_8_2013.pdf

⁸⁹ Ceo sporazum, videti ovde: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Arrangements_regarding_Telecommunications_September_8_2013.pdf

“U EU i okolnim zemljama, cene rominga su regulisane. Kako Kosovo nije članica EU i nema pozivni broj, nemamo kontrolu nad tarifama u romingu. Za pozive u romingu, u proseku plaćamo osam puta više nego naše komšije ili zemlje EU, i oko 100 puta više za usluge Interneta u romingu.”

— BARDHA AHMETI, NVO LENS

godine objavila tender za ovo preduzeće. Predsednik odbora Ekrem Hodža je rekao da srpska preduzeća mogu da učestvuju na tenderu.

„Objavili smo javni poziv za dostavljanje pisama zainteresovanosti za posebne frekvencije za mobilnog operatera”, Hodža je rekao za BIG DEAL.

Hodža kaže da su se do 8. aprila prijavili samo IPKO i VALA. Rok za dostavljanje pisama zainteresovanosti je 42 dana od objavljivanja poziva za dostavljanje pisama zainteresovanosti.

Hodža je međutim rekao da je potrebno razraditi određene detalje u planu primene, koji se pominje u sporazumu iz septembra 2013. godine. Za BIG DEAL je još rekao da ne postoji zvaničan akcioni plan za primenu sporazuma.

Austrija još uvek ima nameru da u ime Kosova podnese zahtev za međunarodni pozivni broj +383 ili +384. Međutim, Kosovo želi da se doradi sadržaj nacrtu teksta odluke o pozivnom broju Međunarodne unije za telekomunikacije, kao i sadržaj zahteva kako bi bio „politički korektan i neškodljiv”.⁹⁰ Izvor u Vladi Kosova je rekao za BIG DEAL da je prema trenutnom nacrtu zahteva potrebno tražiti dozvolu Srbije za dodelu pozivnog broja, a Kosovo smatra da je Srbija već dala svoj pristanak potpisom na sporazum iz septembra 2013. godine. Moguće rešenje je da se zahtev pozove na sporazum od 8. septembra 2013. godine.

Srpski zvaničnik je međutim rekao za BIG DEAL da Austrija nema pravo da podnese zahtev u ime Kosova, već da to mora da uradi Srbija. Takođe je rekao da poziv koji je objavljen 12. marta 2015. godine mora da se zatvori, jer je otvoren za preduzeća iz svih država, a zapravo srpsko preduzeće treba da pobedi na tenderu da bi dalo dozvolu za drugi međunarodni pozivni broj.⁹¹

U međuvremenu, Kosovo gubi novac. Prema podacima kosovske Regulatorne agencijue za telekomunikacije i poštanske usluge ARKEP,⁹² Monako, koje izdaje svoj međunarodni pozivni broj dvoma od tri operatera na Kosovu, godišnje dobija sedam miliona evra od Kosova. Analitičar ARKEP-a Ekrem Hodža kaže da kada Kosovo bude imalo sopstveni pozivni broj, uštede će biti između pet i šest miliona evra godišnje.⁹³

Ovakva situacija je koštala Kosovo ukupno 48 miliona evra, kaže bivši vršilac dužnosti direktora Kosovske poštanske i telekomunikacione kompanije PTK Mehdi Latifaj.⁹⁴

U međuvremenu, zbog nedostaka međunarodnog pozivnog broja, obični korisnici plaćaju astronomske cene rominga, čak i na putovanju u susedne zemlje, Makedoniju i Albaniju.⁹⁵

„U EU i susednim zemljama, cene rominga su regulisane”, kaže Bardha Ahmeti, koji je istraživao visoke cene rominga za NVO LENS. „Kako nismo u EU i nemamo međunarodni pozivni broj, nemamo kontrolu nad tarifama rominga. Za pozive u romingu, u proseku plaćamo osam puta više nego naše komšije i

⁹⁰ Tahiri, 2014., str. 6.

⁹¹ Intervju, Severna Mitrovica, april 2015.

⁹² 6 February 2015 <http://koha.net/?id=27&L=43790>

⁹³ Intervju, april 2015.

⁹⁴ Od sredine marta 2015., direktor je Agron Mustafa.

⁹⁵ Istraživanje je sproveda NVO LENS.

zemlje EU, i oko 100 puta više za usluge Interneta u romingu”.

Za mnoge kosovske korisnike, roming u Srbiji nije ni opcija, što je osnovni problem sa kojim se suočavaju biznismeni, novinari, oni koji idu u Srbiju na lečenje ili iz bilo kog drugog razloga.

”Koja je bila poenta potpisivanja sporazuma u oblasti telekomunikacija u septembru 2013. godine, kada danas u aprilu 2015 novinar kao što sam ja ne može da dostavi informacije svojim novinama ako pređe granicu sa Srbijom, jer mnogi kosovski operateri nemaju roming u Srbiji?”, rekao je za BIG DEAL Lavdim Hamidi, novinar kosovskog dnevnog lista Zeri. ”U dvadeset prvom veku u Evropi, dve evropske zemlje ne mogu da razgovaraju jedna sa drugom preko mobilnog telefona? Mislio sam će nam dijalog pomoći u komunikaciji, ali osjećam kao da je učinio suprotno”.

Sporazum iz septembra 2013. godine takođe predviđa otvaranje razgovora o poštanskim uslugama „u nekom trenutku”. Razgovori o ovoj temi još nisu počeli.

Od kada je Kosovo proglasilo nezavisnost od Srbije, nije bilo zvanične saradnje između dva poštanska sistema.

Zbog svog spornog statusa, Kosovo se suočava sa problemima primanja pošte i poštanskih paketa iz inostranstva. Pošta namenjena Kosovu često ide u Beograd, odakle se pošiljke vraćaju, umesto da se prosleđuju. Zato je ljudima sa Kosova teško da prave *online* narudžbine. Pojedini Kosovari se snalaze tako što na svoju adresu dodaju „via / preko Albanija/e”, što pošiljke upućuje u Tiranu, odakle se prosleđuju na Kosovo.

U međuvremenu, iz obične pošte na Kosovu, skoro je nemoguće poslati čak i razglednicu u Srbiju.

Srpsko preduzeće za poštanski saobraćaj, Pošta Srbije, još uvek radi na Kosovu preko 28 pošta i 240 zaposlenih. Randel Nojkic, direktor poštanskog saobraćaja za Kosovo i Metohiju kaže da određena nezvanična saradnja postoji.⁹⁶

„Dobijamo svu poštu koja dolazi iz Srbije, čak i onu namenjenu zvaničnicima i institucijama u Prištini”, Nojkic kaže za BIG DEAL. „Ja se staram da moji zaposleni proslede važnu poštu namenjenu kosovskim zvaničnicima, pogotovo ako postoji kontakt broj na pošiljci”, navodi Nojkic.⁹⁷

„Činjenica je ovde rade dve poštanska preduzeća uporedo... potrebno je samo urediti saradnju”.

Dok ovakva situacija omogućava komunikaciju za vladine institucije, obični ljudi su ostavljeni na cedilu.

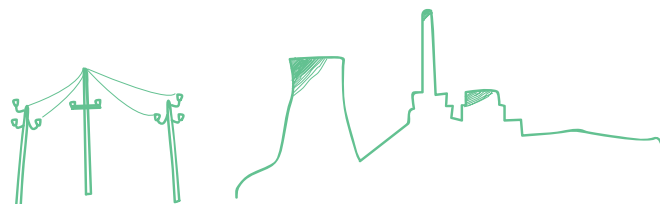
Energetika

”Kada bi se energetska sporazum sproveo u delo, građani Kosova bi mogli da koriste električnu energiju koja se proizvodi u hidroelektrani Gazivode na Severu i koriste dalekovode u Srbiji kako bi sproveli električnu energiju na Kos-

”Kada bi se energetska sporazum sproveo u delo, građani Kosova bi mogli da koriste električnu energiju koja se proizvodi u hidroelektrani Gazivode na Severu i koriste dalekovode u Srbiji kako bi sproveli električnu energiju na Kosovu - u oba slučaja bi električna energija bila jeftinija za prosečnog građanina Kosova.”

— DREN DOLI,
GRUPA ZA PRAVNE I
POLITIČKE STUDIJE

ovu - u oba slučaja bi električna energija bila jeftinija za prosečnog građanina Kosova.”-Dren Doli, Grupa za pravne i političke studije

Od kraja rata, Srbija kontroliše veliki deo kosovskog energetskeg sistema, čiji pojedini vitalni infrastrukturni objekti se nalaze u severnim opštinama, a delovi sistema su toliko uzajamno povezani da jedan bez drugo ne mogu da funkcionišu.

Veštačko jezero Gazivode, kod Zubinog Potoka, snabdeva 60 odsto Kosova pijaćom vodom, a koristi se i za hlađenje glavne elektrane u Obiliću, na 10 kilometara od Prištine, koja proizvodi najmanje dve trećine električne energije na Kosovu. To bi imalo negativne posledice ne samo za Kosovo, već za stabilnost energetskeg sistema Srbije, kao i onih u Rumuniji i Bugarskoj.

Strane su se dogovorile da će njihova preduzeća za prenos električne energije, kosovski KOSTT, i srpski EMS, potpisati bilateralni sporazum kojim će uspostaviti i definisati odnose. Oba preduzeća će izdati dozvole za trgovinu (uvoz, izvoz, i tranzit) i snabdevanje svojim preduzećima za snabdevanje. Strane su takođe dogovorile osnivanje novog preduzeća koje bi radilo po zakonima Kosova, i koje bi pružalo usluge većinski srpskim opštinama na severu. Kosovo i Srbija su dalje dogovorili da, u budućnosti, utvrde zajednički model za izmirivanje uzajamnih potraživanja za korišćenje prenosnih sistema, i da će, u slučaju da se rešenje ne nađe u roku od šest meseci, tražiti međunarodnu arbitražu.

Operater prenosnog sistema i tržišta električne energije (KOSTT) održava i upravlja prenosnim sistemom u celoj zemlji, ali srpsko državno preduzeće Elektromreža Srbije zadržava krajnju kontrolu (mada retko primenjuje tu moć).

Dva operatera su u februaru 2014. godine potpisala okvirni sporazum o načelima saradnji i komercijalnim pitanjima, kojim je predviđeno da KOSTT postane nezavisno regulatorno područje u okviru Evropske mreže operatera prenosnih sistema električne energije (ENTSOE).

”Srbija mesečno dodeljuje prava na korišćenje kosovskih prekograničnih prenosnih kapaciteta na interkonektivnim vezama sa Makedonijom, Crnom Gorom i Albanijom”, navodi Naim Bejtullahu, direktor KOSTT-a.

”Nadamo se da će od 1. juna KOSTT dodeljivati prava, jer očekujemo da budemo usaglašeni sa mrežom ENTSOE”.

KOSTT i EMS su 14. septembra 2014. godine potpisali operativni sporazum o saradnji u upravljanju mrežom, koji obema stranama daje pravni osnov za nezavisno upravljanje sistemom prenosa električne energije.

”Kosovo snabdeva električnom energijom celu teritoriju Kosova”, Bejtullahu kaže za BIG DEAL. „Problem je što na severu još nije uspostavljen efikasan pristup za obračun i naplatu od potrošača za utrošenu struju. Sporazum koji je potpisan sa Srbijom i prihvaćeni akcioni plan primene bi u skorijoj budućnosti mogao da obezbedi priliku za naplatu za snabdevanje električnom energijom”.

Kosovo tvrdi da je primena blokirana jer Srbija želi da novoformirano preduzeće pruža i usluge snabdevanja električnom energijom, što nije u nadležnosti tog preduzeća.

Nermine Arapi, komercijalni direktor u KESCO-u, privatnom preduzeću za

⁹⁶ Intervju sa Nojkicem u Gračanici, decembar 2014.

⁹⁷ Videti <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovars-go-far-to-send-letters-to-serbia>

snabdevanje električnom energijom, kaže za BIG DEAL da još nema napretka u pogledu oslanjanja Kosova na EMS.

“KESCO je vršio uvoz i izvoz u zavisnosti od prenosnih kapaciteta koje dodeli srpski EMS”, kaže. „U slučajevima kada nije moguće obezbediti prekogranični prenos, KESCO je primoran da smanji proizvodnju da se ne bi preopteretio energetska sistem”.

Kosovo sada želi da postigne sporazum o nadoknadi gubitaka koje je pretrpelo zbog kontrole Srbije nad sistemom prenosa električne energije. Od 2004. godine, EMS vrši aukcije za dodelu kosovskih prenosnih kapaciteta. Vlada u Prištini procenjuje da je između 2004. i 2014. godine izgubila do 150 miliona evra.

Odsustvo primene sporazuma ide na štetu običnih građana.

“Kada bi se energetska sporazum sproveo u delo, građani Kosova bi mogli da koriste električnu energiju koja se proizvodi u hidroelektrani Gazivode na Severu i koriste dalekovode u Srbiji kako bi sproveli električnu energiju na Kosovu – u oba slučaja bi električna energija bila jeftinija za prosečnog građanina Kosova.” – Dren Doli, Grupa za pravne i političke studije

Zaključak

Tokom nedavne posete Beogradu, visoka predstavnica EU Mogerini je rekla da je prioritet EU da prva poglavlja u pristupnim pregovorima sa Srbijom budu otvorena do kraja 2015. godine. Izvori bliski pristupnom procesu kažu da postoje određena poglavlja koji mogu da budu otvorena odmah, je zbog važnosti koju pridaje normalizaciji odnosa sa Kosovom, nemački Bundestag usvojio rezoluciju kojom traži da prvo poglavlje koje će Srbija otvoriti bude poglavlje 35. Ovo poglavlje je uglavnom rezervisano za takozvana ostala pitanja, ali u ovom slučaju ono se bavi „dobrosusedskim odnosima” Srbije i Kosova.

Prema navodima diplomata u Beogradu i Prištini, pre nego što se poglavlje 35 otvori, Srbija i Kosovo moraju da sprovedu veći deo sporazuma potpisanog 19. aprila. 2013. godine. U tom slučaju, čini se da bi cilj trebalo da bude uspostavljanje Zajednice do kraja godine. U narednim mesecima biće mnogo cenkanja oko statuta Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština, ali kako je pokazao nedavni telefonski razgovor između predsednika vlada, Mustafe i Vučića, političkom voljom može da se postigne mnogo.

Međutim, događaji u prvih nekoliko meseci 2015. godine opominju da napredak lako može da isklizne iz ruku i da stanovnici kako Kosova tako i Srbije i dalje osećaju duboku gorčinu svoje sukobljene prošlosti. Protesti u Prištini možda ne bi bili tako nasilni da ministar Jablanović javno na televiziji nije rekao da „ne zna” da li je srpska vojska počinila ratne zločine na Kosovu. Utisak je da održiv napredak neće biti ostvaren bez teških razgovora o nedavnom sukobu.

Na severu Kosova održana su dva uspešna kruga izbora, ali odnosi između srpskih političara na Kosovu i njihovih koalicionih partnera u vladi su napeti skoro od samog obrazovanja koalicije. Nedavni sporazumi o integraciji pravosuđa i Civilne zaštite treba pohvaliti, ali oni nisu kompenzacija za činjenicu

“KESCO je vršio uvoz i izvoz u zavisnosti od prenosnih kapaciteta koje dodeli srpski EMS.”...
“U slučajevima kada nije moguće obezbediti prekogranični prenos, KESCO je primoran da smanji proizvodnju da se ne bi preopteretio energetska sistem”
— NERMINE ARAPI,
KOMERCIJALNI
DIREKTOR U
KESCO-U

da se od početka 2014. godine, primena odvija tromo. To će se popraviti kada održiva komunikacija i konsultacije postanu standard.

Kraj 2014. godine bio je period tranzicije za Evropsku uniju. Posle personalnih promena, tokom kojih je imenovana nova visoka predstavnica i novi članovi njenog tima, od kojih pojedini nisu bili poznati u vreme objave ovog izveštaja, EU treba da pošalje poruku obema stranama da će ostati snažno angažovana, posebno u pregovorima o Asocijaciji/Zajednici većinski srpskih opština.

Uspešno uspostavljanje Zajednice otvoriće vrata Srbiji da pažljivo počne da zatvara svoje organe vlasti na teritoriji Kosova, i pritom obezbediti kosovskim Srbima pristup obrazovanju i zdravstvu. Ova promena mora pažljivo da se sprovede kako bi minimalan broj ljudi izgubio izvore prihoda i plate. U ovaj proces, potrebno je uključiti civilno društvo i lokalne aktere, koji bi odredili rokove za raspuštanje srpskih institucija, kao i uspostaviti nadzorni odbor građana koji bi proces nadgledao i usmeravao.

Srbija, Kosovo i EU treba takođe da budu oprezni da se postojeći i mogući novi sporazumi ne oslanjaju na model etničkih kvota, što je u suprotnosti sa evropskim standardima, jer mogu biti osporeni pred Evropskim sudom za ljudska prava, ako i kada Kosovo pristupi Savetu Evrope.

Srbija će morati da donese neophodne izmene Ustava kako ne bi ugrozila napredak ostvaren tokom dijaloga.

Ukoliko sprovođenje sporazuma nastavi da se odvija tempom kakav je bio u prethodnih godinu dana, obe strane će dugo čekati na normalizaciju odnosa.

Dalje, ima mnogo pitanja o kojima se još nije razgovaralo. Na primer, Srbija tek treba da raspusti svoju poresku upravu na Kosovu. Pitanje gde i na koji način će primaoci srpskih penzija nastaviti da ih dobijaju na održiv način, takođe mora da se razmatra. Jedna tema razgovora mora da bude i zdravstvo.

Privatizacija ostaje ogroman problem koji ne može da se zanemaruje. Iako Brisel tvrdi da postupak privatizacije nije povezan sa normalizacijom odnosa,⁹⁸ oni će nastaviti da se odvijaju paralelno i u velikoj meri će uticati jedan na drugog. Brisel treba da bude pripremljen na dodatno angažovanje.

Kako je diplomata EU rekao za BIG DEAL: „Radimo dobar posao u sprečavanju šitnih kriza iz dana u dan, ali moramo da se latimo teškog zadatka i pozabavimo se korenom problema”.

⁹⁸ Diplomata EU u Prištini, april 2015.

Published by:

